

MAGYAR JOGI SZEMLE KÖNYVTÁRA

SZERKESZTI: DR. ANGYAL PÁL, EGYETEMI TANÁR.

b. 5736/10

30.

**A TÖRVÉNYSÉRTÉS FOGALMA
A BÜNTETŐ JOGEGYSÉGI PERORVOSLATBAN.**

IRTA

FINKEY FERENC Dr.,
KORONAÜGYÉSZ-HELYETTES.

BUDAPEST, 1924.

30.

A TÖRÉNYSZERTEZÉS FOGALMA
A BÜNTETŐ JOGEGYSÉGI PEROROSZLATBAN.

PIKÉNY FERENC DR.

Csaknem egy negyedszázad óta van életben a magyar büntető perjogban a Bp. által meghonosított jogegységi perorvoslat. E 24 év alatt a kir. Curia közel ezer határozatot hozott a koronaügyészség javaslata alapján „a jogegység érdekében.“ Itt az ideje, hogy ezen, aránylag még mindig fiatal intézmény, az új rendkívüli perorvoslat első nagyobb mérlegét megállapítsuk, a negyedszázados gyakorlat tapasztalatait leszűrjük s az abból levonható tanulságokat értékesítsük.

Általánosságban vitán felül áll, hogy az új intézmény jól bevált. A Curia *jogegységi határozatai* az alsóbb bíróságoknak számos botlását, tévedését igazították helyre, igen sok kérdésben terelték helyesebb irányba a bírói gyakorlatot, utját vágták a helytelen törvényértelmezés meggyökerezésének és sok esetben orvosoltak törvénysértő elítélés vagy tulszigoru ítéletek által ejtett sebeket. A joggyakorlat egysége, a törvény helyes értelmezése és az anyagi igazság érvényesítése tekintetében ez az új perorvoslat is kétségtelenül sokat tett büntető igazságszolgáltatásunk színvonalának emelésére.

Mint minden intézménnyel, úgy a jogegységi perorvoslattal is úgy vagyunk, hogy minél tovább látjuk azt a gyakorlatban, minél jobban kitapasztaltuk annak hiányait és előnyeit, annál alaposabban értjük át annak lényegét és célját s annál biztosabb kritikával szólhatunk hozzá annak fogyatkozásaihoz. A jogegységi perorvoslat célját és tárgyát a Bp. 441. §-a elég világosan megjelölte. Most, a 24 évi tapasztalat alapján, látjuk azonban a legvilágosabban, mennyire szükség volt módot adni a Curiának arra is, hogy az első fokon már jogerőssé vált, tehát a Curia felülvizsgálata elé nem került ítéleteket, a törvényesség szempontjából felülbírálhassa és a tévedésből, elnézésből elkövetett törvénysértéseket utólag s mintegy erkölcsileg helyteleníthesse, ezzel a helytelen törvényt magyarázattól az alsóbb bíróságokat visszatartsa s az egyes személyeken netalán, a törvény helytelen felfogásából ejtett materiális sérelmet is, legalább in melius orvosolja, vagy az elkövetett hatásköri túllépést azonnal helyreigazítsa.

A jogegységi perorvoslat általános, magasabb célja tehát a *jogegység fentartása*, az e feletti örökös; gyakorlatilag, közvetlenül pedig az alsó bíróságok által tényleg elkövetett törvénysértések eszmei, bizonyos esetekben azonban materiális orvoslása. E rendkívüli perorvoslat tárgya pedig kifejezetten a *törvénysértés* és csupán csak a törvénysértés. A Bp. 441. §-a kifejezetten mondja, hogy a koronaügyész az alsó bíróságnak olyan jogerős határozata vagy intézkedése ellen élhet a jogegység érdekében perorvoslattal, mely „a törvényt megsértette”. A törvénysértés megtörténte, mibenléte és miként való orvoslása felett tartatik aztán tárgyalás a Curia jogegységi tanácsa előtt a koronaügyész részvételével.

Miben áll a *törvénysértés*, mikor mondhatjuk el a jogerős ítéletről, hogy az a törvényt megsértette, vagyis oly súlyosabb természetű kisiklás, elnézés, félreértés vagy helytelen jogi felfogás érvényesült egy jogerős ítéletben vagy intézkedésben, melyet a jog uralmának, a törvény szentségének elve, az igazságszolgáltatás magasztos hivatása szempontjából elhallgatni, helyreigazítás nélkül eltűrni nem szabad, ez a kérdés az, amit ma, a negyedszázados tapasztalat alapján, talán nagyobb sikerrel tehetünk elmélkedés és kritika tárgyává, mint a törvény meghozatala és életbelépte idején s amely kérdésnek megnyugtató megoldása, a vele kapcsolatban felmerülő vitáknak tisztázása e perorvoslat jövője, tökéletesítése, ezzel büntető igazságszolgáltatásunk fejlesztése szempontjából mindenesetre érdekes és fontos probléma.¹⁾

I. A jogegységi perorvoslat alapelvei.

Jogászok és nem jogászok naponta szájunkon hordjuk s egymás mellett emlegetjük a *jog*, a *törvény* és az *igazság* kifejezéseket, anélkül, hogy pontosan számot tudnánk adni azok szabatos fogalmi meghatározásáról s a köztük levő különbsé-

¹⁾ Tanulmányom csupán a *büntetőjogi* törvénysértés fogalmát öleli fel, tekintettel arra, hogy a jogegységi perorvoslatot csak a Bp. ismeri. Érdekes jelenség azonban, hogy ugyancsak a joggyakorlat egységének biztosítására a Ppé. (1912:LV.) a büntető jogegységi perorvoslat analogiájára a polgári perjog terén is meghonosítja „az igazságszolgáltatás egyöntetlenségének megóvása végett” a *Jogegységi Döntvényeiket*. Ugyanez a törvény teremti meg a büntető perjogban a jogegységi *Határozat* (J. H.) mellett a jogegységi *Döntvény* (J. D.) fogalmát. A Ppé. érvényben hagyta a Bp. által behozott jogegységi perorvoslatot, azzal az eljárási módosítással, hogy ezen perorvoslat elintézése is 1912. aug. 28-tól kezdve nem hetes, hanem a jogegységi Döntvények alkotására hivatott 11-es Tanács elé tartozik.

A büntető jogegységi *Határozat* és a büntető jogegységi *Döntvény* közt a legszembeesőbb különbségek: 1. hogy a jogegységi *Határozat* — ami lehet végzés vagy ítélet — mindig csak a koronaügyész jogegységi perorvoslata alapján hozható, tehát habár rend-

gekről. Így vagyunk a *törvénytértés, jogsértés* és az *igazságsértés* vagy másképen a *törvénytelenég, jogtalanság* és *igazságtalanság* kifejezésekkel is. A *törvénytértés*, ami a jogegységi perorvoslat tárgya, kétségtelenül *synonim* jelentőségű, vagyis határos fogalom a *jogsértéssel* és az *igazságtalansággal*, de kétségtelen az is, hogy mégis különbözik és megkülönböztetendő ez utóbbiaktól.

Miben áll a *törvénytértés*, miben különbözik az különösen a birói tévedéstől, a törvénynek u. n. *téves alkalmazásától*, illetőleg az ügy lényegére vonatkozó *tévedéstől*, ennek a kérdésnek a megfejtése, vagyis a *törvénytértés* fogalmának biztos körvonalozása csak a jog, a törvény és az igazság fogalmainak határozott és szabatos megállapítása alapján lehetséges.

A jog, a törvény és az igazság fogalmaival is úgy vagyunk, mint gondolatvilágunk egyéb alapvető fogalmaival, hogy első pillanatra a legegyszerűbbnek és áttetszőnek véljük a fogalmat, de ha a mélységeit, a lényegét és célját kutatjuk, szinte megoldhatatlannak látjuk a problémát. *Kant* közismert mondása, hogy a jogászok évezredek óta vitatkoznak a jog fogalma felett s még sem tudják azt jól meghatározni, teljesen igaz és ma is úgy áll a dolog. Az is igaz azonban, hogy különösen az utolsó félszázad alatt a jog fogalmának tisztázása óriásit haladt, főként az általános jogtudományi és az új *Kantianus* jogbölcészeti iskola nagy léptekkel vitte előre a kérdés megoldását. Mindjárt nagy haladás az is, hogy ma már tisztában vagyunk azzal, hogy a probléma lényege nem az, hogy egy abszolút tökélyű, minden időkre és mindenkire megnyugtató meghatározást adjunk a jogról, hanem elégedjünk meg azzal, ha a jog tartal-

küüli, de mégis gyakrabban és rendszeresen igénybevehető jogeszköz a birói *törvénytértések*, de csakis ezek orvoslására, míg a jogegységi *Döntvény* nem perorvoslat alapján, hanem valamely curiai tanácsnak, vagy a Curia Elnökének vagy az igazságügyminiszternek a kívánására hozható,

2. a J. H. nem mindig arra irányul, hogy vitás elvi kérdést tisztázzon, hanem sokszor csak a nyilvánvaló birói tévedés, elnézés vagy kisiklás helyreigazítása, míg a J. D. mindig csak a vitás elvi kérdések eldöntése végett hozatik;

3. a J. H. nem kötelező az összes bíróságokra, csak magára a Curia-ra tekintendő irányadónak mindaddig, míg ellenkező határozat az előbbit meg nem változtatja, — a J. D. ellenben, éppugy, mint a Teljesülési Határozat, az összes bíróságokra kötelező. A J. D. tehát mindenben a *döntvény* jogi természetével bir, míg a J. H., habár ugyanazon jogegységi tanács elvi megállapodását tartalmazza is, formailag *döntvénynek* nem tekinthető, vagyis az alsó bíróságok attól eltérhetnek, természetesen saját veszélyükre, mert a J. H.-tal ellenkező alsó birói határozatot, akár semmiségi panasz, akár jogegységi perorvoslat alapján, a Curia bizonyára megsemmisíti. A J. H. tehát csak a *döntvények* régebbi, 1912 előtti jogi természetével mutat hasonlóságot.

Fejtegetéseim csak a J. H.-okra terjednek ki, a *Jogegységi Döntvényeket* és a T. H.-okat ezuttal nem vontam vizsgálódásaim körébe.

mát, a benne rejlő eszméket elfogulatlanul és lehetőleg kimerítően feltárjuk.

Az általános jogtudományi iskola, így különösen Jähring, Binding, Merkel, Bierling, Hold v. Ferneck érdeme a jog tartalmi elemeinek tisztázása. Ma már communis opinio, hogy a jog a társadalmi és az állami élet egyik leghatalmasabb és nélkülözhetetlen összetartó kapcsa. Első sorban cselekvési szabály, valamely társadalmilag elismert felsőbbség által kiadott és kényszerrel is érvényesíthető parancs vagy tilalom, de más oldalról szabadság, hatalom, erő, főként erkölcsi erő, mely valamely állami életet élő társadalom tagjait összeköti, ezzel megteremti bennük a jogi kötelesség fogalmát, a jogi parancsok önkéntes teljesítésének, a jogi tilalmak kerülésének gondolatát.

Mit nevezhetünk hát jogsértésnek? Mellőzve ezuttal a jogsértés és a jogtalanság közötti különbség fejtegetését (L. arról: *Degré* Lajos: A jogtalanság tartalmi dualismusának tanához, Pécs, 1915; *Finkey* F. A jogtalanság mint a bünt. cselekmény ismérve. Budapest 1909.), jogsértés legáltalánosabban bárminő, valamely fennálló jogszabállyal ellenkező, annak rendelkezéseit sértő cselekmény. Első pillanatra szembeötlik, hogy a jogsértés jóval tágabb és általánosabb jellegű fogalom, mint a törvénysértés. Jogsértés ugy a magánjogi tilos cselekmény, mint a büntetendő cselekmény, de ezenkívül bárminő jogi szabályba ütköző, valamely fennálló jogi parancsal vagy tilalommal ellenkező ténykedés vagy mulasztás. Ily általános értelemben tehát jogsértés eo ipso minden törvénysértés is.

A Bp. tudatosan kerüli a „jogsértés“ szó használatát. Következésképpen csak *törvénysértésről* beszél, vagyis nem minden és nem bárminő jogsértést kivánt a jogegységi perorvoslat tárgyává tenni, csak a valóságos törvénysértéseket.

Mi a törvénysértés, ezt szintén a positiv fogalomból, a törvényből állapíthatjuk meg. A törvény szó értelme, illetőleg meghatározása felett époly régóta folynak az elmékedések és viták, mint a jog felett. Nem is említve a régi római és a középkori scholasticus írókat, már *Montesquieu* szabatosan meghatározza a törvény *legáltalánosabb* fogalmát s figyelmeztet a törvény különböző alakjaira. A jogtudomány természetesen nem foglalkozik a természettudományokban használt természeti (fizikai), matematikai, vegytani stb. törvényekkel, épügy kiesnek vizsgálódásaink köréből a logikai, lélektani, az erkölcsi stb. törvények. A jogtudományokban törvény alatt az államnak a törvényhozó szerve útján kifejezett akaratát, a legfelső s az állam minden tagját kötelező hivatalos akaratkijelentését értjük, mely szintugy, mint a jogszabály, vagy kifejezett parancsot, vagy tilalmat vagy más intézkedést tartalmaz.

A mai modern államéletben a jogszabályok tulnyomó része a törvény alakjában lát napvilágot, a törvény a legelső és leg-

gyakoribb jogalkotó forrás. Rendelet, szabályrendelet vagy a szokás csak kiegészítőleg s rendszerint csak kisebb jelentőségű kérdésekre pótolja a törvény hiányát vagy hézagait. Az alkotmányjogi, közigazgatásjogi, perjogi, büntetőjogi, magánjogi szabályok tulnyomóan, a fontosabb kérdésekben csaknem kivétel nélkül törvényekben vannak megrögzítve. A törvénynek ez a jogforrási primátusa hozzá magával a törvénytiszteletet, a törvénynek ugynevezett szentségét és sérthetetlenségét, mint ezredéves jogi axiomát. A mai modern jogállamokban egyik legegységesebb jogi parancs a *törvénytisztelet*. A jog egysége és uralma, az u. n. jogrend fennállása s ebből folyólag az egyéni szabadságnak mindenki által egyenlő élvezhetése első sorban attól függ, ha törhetlenül ragaszkodunk a törvény szentségének és elvi sérthetetlenségének axiomájához. A törvénytisztetés, a törvénytelenesség ezzel a jogi tétellel ellenkező fogalom.

Törvénytisztetés jogi értelemben valamely állami törvénynyel ellenkező cselekvés, a törvényben foglalt rendelkezéssel ellenkező viselkedés, aminek megelőzése s ha mégis megtörtént, a törvénytelen cselekvés utólagos helytelenítése, hatálytalánítása, a törvénytelenesség által okozott jogsérelem orvoslása az állami hatóságok egyik fontos feladata. A törvénytisztetés szűkebbkörű fogalom ugyan, mint a jogsértés, viszont éppen a súlyosabb természetű és jelentőségű jogsértéseket fejezi ki. Az alkotmányjogra vonatkozó törvénytisztetések gyakran az állam létét fenyegetik vagy veszélyeztetik. Évezredes közkeletű tétel, hogy az alkotmánytörvények tisztelése, az alkotmányhoz való szilárd ragaszkodás a legbiztosabb ellenszer az államot és társadalmat fenyegető felforgató törekvések és kísérletek ellen, másfelől a leg-egyenesebb út az erőszakosan elkobzott jogok visszaszerzésére. Már *Aristoteles* felveti a kérdést, hogyan lehet az állam felbomlását megelőzni s mély bölcsességgel meg is felel rá, úgy „ha különösen két dologra ügyelünk: 1. arra, hogy a törvényt mindenki szigorúan megtartsa, 2. ha a felbomlás kezdő jelenségeit erős kézzel elnyomjuk. Sok kis elnézés és mulasztás erős politikai hatalmat is megőröl.“ (*Pauler* Ákos: *Aristoteles*. 128.)

A törvénytisztelet, a fennálló törvények szigorú megtartása úgy az egyesek, mint a hatóságok által, a törvénytisztetés kiküszöbölése, a megsértett vagy megzavart törvény uralmának helyreállítása: ez a jellegje, legelső alapelve a jogállamnak. De mégis a törvénytisztelet, a törvényesség fogalma felett is van egy még magasabb, illetőleg magasabb elv, amit elméleti és gyakorlati jogászok, törvényhozók és laikusok a legfelső társadalmi érték és cselekvéseink zsinórmértéke gyanánt hirdtünk szintén mindennap és mindenütt. Ez az *igazságosság* fogalma.

Hammurabitól kezdve, tehát több mint négyezer év óta, a törvényhozók, a tudomány emberei, a jog gyakorlati alkalmazói,

a bíróságok, nyíltan, céltudatosan és következetesen elvi kiindulási pont és a legfőbb axioma gyanánt hirdetik: *Justitia est regnorum fundamentum*, az igazságosság az állami élet alapja. Ez az a legfőbb értékmérő, amihez mérjük a fennálló törvények és a bírói gyakorlat helyességét. Ha e hosszú idő dacára, amióta a kulturvilág az igazságosság jelentőségét átérzi és azt mint a legmagasztosabb elvet hirdeti, ha még mindig nem sikerült az igazság teljes uralmát és érvényesülését biztosítani, ha annak fogalma felett ma is ellentétes nézetek, elméletek vannak forgalomban, — ha kétségtelen, hogy rengeteg igazságtalanság, az igazságosságnak a legdurvább megsértése, valódi lábbaltiprása történt és történik ma is a nemzetek és az egyesek életében: mindez nem ok arra, hogy az igazságosságot, mint legfőbb vezéreszménket megtagadjuk s arra a szofisztikus álláspontra helyezkedjünk, hogy a földön nincs igazság, tehát ne is törekedjünk arra vagy ne beszéljünk igazságszolgáltatásról, csak jogszolgáltatásról. Ha elismerjük és hirdetjük, hogy a jog és a törvény eszménye, végső célja az igazságosság s ha ez alatt épen a jog és a törvény uralmának fenntartását, a törvény- és a jogsértések megszüntetését, az egyesek és a társadalmi osztályok között a mindennapi élet által létrehozott villongások és perlekedések kiegyenlítését, a vitázó felek kibékítését, kölcsönös megnyugtatását, szóval a társadalmi összhang, a harmonia megteremtését és fentartását értjük, — akkor nem szabad helyeselnünk azt a gyakorlatiaskodó irányt, mely az igazságot alárendeli a hasznosságnak.

Az igazságot is épügy, mint a jogot és a törvényt, meg lehet sérteni, kétségbevonni vagy épen elnyomni, de az igazság is előbb vagy utóbb diadalmaskodik. Ha hiba és bűn a jogsértés és a törvénsértés, még nagyobb hiba és a legnagyobb bűn tételes jogi szempontból is az igazságtalanság. Az igazságtalanság, a törvény ideáljának, az igazságosságnak a megsértése a legnagyobb sérelem, amit az igazságot kiszolgáltató bíró vagy más hatóság elkövethet.

Mikor forog fenn azonban igazságsértés, mikor követ el a bíró vagy más hatóság igazságtalanságot a törvény alkalmazása körében, ennek a biztos körvonalazása és szabatos meghatározása még nehezebb, mint a jogsértésé vagy a törvénsértésé. Amint maga az igazságosság merőben erkölcsi fogalom, amit a törvény csak mint végső célt, mint eszményt tartalmaz, ugy az igazságtalan ítélet csak mint erkölcsi felfogásunkat sértő, azt felháborító fogalom, mint a jogérzetünket, törvénytiszteletünket legerősebben bántó helytelenség irható körül. Az igazságtalanság a törvénsértésnek legmagasabb foka, mikor a bíró nem hogy megközelítené a törvény eszményi célját, de tudatosan vagy tudatlanul, ellentétbe jut azzal, törvényes formában, a törvényes eljárás során megcsufolja a törvényt

ideálját, megnyugvás, az erkölcsi kielégülés helyett megbotránkozást, erkölcsi háborgást vált ki a felek vagy a társadalom többségének lelkében.

A törvénytársítás és az igazságtalanság viszonyára, vagyis a törvény és az igazság között előállható összeütközésre s ennek miként való elintézésére szintén már Aristotelesnél megkapóan helyes fejtegetéseket olvashatunk. A törvény, a pozitív jog (politikón dikaion) ellentétbe kerülhet az igazságosság, a természeti jog (fizikón dikaion) követelményeivel. Ennek a leggyakoribb oka az, hogy a törvény, mint emberek által alkotott, tehát változó szabály, szükségképen általánosságokban mozog, a való élet pedig olyan eseteket hoz felszínre, melyek megítélése nem lehet egyforma. Így támad ellentét a törvény és az igazságosság közt, melynek megoldása az, hogy a bíró a *méltányosság*, vagyis az *igazságosság szellemében* hidalja át az ellentétet. (Pauler Akos: Aristoteles, 97. l.) A törvényben tehát előre módot kell adni a bírónak arra, hogy az igazságtalanságot lehetőleg elkerülhesse. Az anyagi büntetőjogban erre szolgál a rendkívüli enyhítési jog, mellyel a bíró a méltányosság és az emberiség eszméit érvényesítheti, valamint a büntetés végrehajtásának feltételes felfüggesztése. A büntető perjogban pedig eminenter erre szolgálnak a perorvoslatok. Az, hogy a törvény megengedi az elsőfoku bíróság ítéletének egy, esetleg két felsőbb foku bíróság által való felülbírálatát s a törvényes formában létrejött alsóbb bírósági ítélet megváltoztatását, első sorban az igazságosság érvényesítése iránti törekvésben, az „igazságos ítélet“ ideáljának megközelítésére való komoly igyekezetben találja megokolását.

Legszembeötlőbb a törvénynek az igazságosságra való törekvése az újrafelvétel és a jogegységi perorvoslat felállításában. Mindkét perorvoslat a már *jogerős* bírói ítéletet is megengedi újabb vita és intézkedés tárgyává tenni, amennyiben az igazság helyes kiszolgáltatása szempontjából az első — már jogerős — eljárás ellen alapos okok hozattak fel. Az újrafelvételnél ez kézzelfogható, mert ennek éppen az anyagi igazság felismerését és megállapítását gátló körülmények (hamis bizonyítékok használata az alapperben vagy új, döntő bizonyítékok felmerülése stb.) miatt van helye. De époly kétségtelen, hogy a jogegységi perorvoslat is, habár ez kifejezetten csak az alsó bíróságok által elkövetett törvénytársítások miatt foghat helyet, az igazságosság érvényesítésére szolgál. Lehet-e igazságosnak mondani azt a jogerős ítéletet, mely nyilvánvalóan törvénytársítást tartalmaz, mely akár az anyagi, akár a büntető perjogi törvények kétségtelen megsértésével jött létre? Bármily fontos érdekek fűződnek a jogerős fogalmához, a jogerős bírói ítéletek megtámadhatatlanságához, viszont a törvénytársítást és az igazságosság mint a büntető ítélezésnek is legeszményibb célja

követeli, hogy a törvénysértést ne engedjük hatályban maradni, adjunk rá módot, hogy az ilyen ítélet vagy egyéb birói intézkedés által az igazságszolgáltatás tekintélyén és becsületén esett csorba kiköszörültessék s az igazságosság csakugyan érvényesüljön. A jogegységi perorvoslatnak a végső, az igazi célja is eszerint az igazságosság eszméjének diadalra segítése, a helyes és tökéletes igazságszolgáltatás megközelítése.

A jogegységi perorvoslat tárgya ugyan kizárólag a törvénysértés, de nem minden és nem akármilyen törvénysértés, hanem csak azok az esetek, midőn a Btk., a Bp. vagy valamely büntetőjogi tartalmu külön törvény félreértése vagy hibás alkalmazása következtében az igazság kiszolgáltatása helytelen vágányra jutott. A rendes perorvoslatok és a jogegységi perorvoslat között az egyik fontos, elvi különbség abban áll, hogy míg a rendes perorvoslatok által a vád képviselője vagy a vádlott vagy a perorvoslatra jogosított más személyek az eljárás vagy a törvényalkalmazás során szenvedett konkrét sérelmet panaszolnak és vizsnek egy felsőbb fórum döntése alá, addig a jogegységi perorvoslat, habár szintén valamely konkrét (megtörtént) törvénysértésből indul ki, de első sorban nem ezen konkrét sérelem orvoslása végett vétetik igénybe, hanem valamely *elvi sérelem*, a törvény helyes értelmezése tekintetében támadt aggály vagy kifogás miatt. Innen van, hogy ezt a perorvoslatot nem is a sérelmet szenvedett fél adhatja be, hanem csupán a koronaügyész, de ő sem mint ügyfél, sem mint vádképviselő, hanem mint igazságügyi hatóság, akinek mint a legfőbb birói fórum mellett működő szervnek, a törvények szigoru és feltétlen megtartása felett való őrködés a feladata.

A koronaügyész nem a sértett fél, nem is az állam, mint bünüldöző hatalom szemüvegén át nézi a hozzá bejelentett jogegységi perorvoslat iránti kérelmet, hanem mindig elvi, a helyes törvényértelmezési szempontból. Nem az a fő, hogy minden legkisebb elnézés botlás, elsietés, téves törvényértelmezés okvetlen a Curia elé kerüljön, nem az, hogy a Curia revisioja alá nem jutott s az első fokon jogerössé vált ítéletekben felfedezhető bármi legcsekélyebb törvénysértés ilyennek deklaráltassék, hanem az, hogy 1. ott, ahol és amikor az alsó bíróság valóban szembeszökő tévedést, szarvashibát követett el, a törvény nyílt rendelkezését megszegte vagy nem teljesítette (pl. mellékbüntetést szabott ki, holott az illető büncelekménynél az nincs előírva, vagy mellőzte annak kiszabását, holott erre nem volt törvényes alap), 2. ott, ahol és amikor a törvényértelmezés ferde utra indul, a birói gyakorlat helytelen mederbe kezd eltolódni (pl. katonaszökevény által elkövetett büncelekmények felett egymás után a polgári bíróságok ítékeznek), 3. ahol az igazság egyenes megkerülésével vagy félreismerésével ártatlan ember

bűnösnek mondatott ki és marasztaltatott vagy a törvény által meg nem engedett szigor alkalmaztatott, ilyen esetekben a törvény uralmának megóvása, a jog egységes alkalmazásának biztosítása, vagyis végelemzésben az igazság helyes kiszolgáltatása érdekében a Curia figyelmeztethesse az alsó bíróságot, hogy törvénysértést követett el s úgy ez, mint az összes alsó bíróságok tartózkodjanak hasonló törvénysértések elkövetésétől.

A jogegységi perorvoslat igénybevételénél tehát úgy az ez iránt folyamodónak, mint a koronaügyésznek, mely az ily irányú kérelmeket elbírálja, két fontos tételt kell szem előtt tartaniok: 1. hogy ez a perorvoslat csak *rendkívüli* eszköz, amely 2. csak a *jogegység érdekében* vehető igénybe.

Az első tétel azt jelenti, hogy itt is áll az a perjogi igazság, ami az ujrafelvételnél, hogy a jogerős ítéleteket kellő ok nélkül megtámadni és hatályuktól megfosztani nem szabad. A jogegységi perorvoslattal való élés a koronaügyészre nem kötelező. A legalitás elve ugyan a koronaügyészre is, mint az állami vádhatóság legmagasabb rangú tagjára, fennáll, ugyde a jogegységi perorvoslatot nem mint vádképviselő, nem mint vádló ügyfél emeli a koronaügyész, hanem mint a Curia mellett működő speciális igazságügyi hatóság, akinek joga és kötelessége az állami közérdek szempontjából csak az arra érdemes ügyeket vinni a Curia jogegységi tanácsának döntése elé. A *minima non curat praetor* elve tehát a koronaügyészre is érvényes. Ha a koronaügyész köteles lenne minden legkisebb esetben is élni e perorvoslattal, ha köteles lenne görcsövi vizsgálat alá venni minden, az alsó fokon jogerőssé vált ítéletet, bizonyára könnyen eláraszthatná a Curia-t az apró-cseprő bírói botlások ezreivel s a jogegységi perorvoslat rendes perorvoslattá válnék. *Aquila non captat muscas.* A Curia jogegységi tanácsa nem arra való, hogy az alsó bíróságok által elkövetett lényegtelen tévedéseknek, sokszor csak jogi szépséghibáknak javító-műhelye legyen.

Épen e rendkívüli perorvoslat neve és célja igazolja e felfogásunk helyességét. E perorvoslattal csak a *jogegység érdekében* kell és lehet élnie a koronaügyésznek. A kir. Curia tevékenysége ugyan egészben véve mindig a jog egységét, a jogszolgáltatás egyöntetűségét szolgálja, azonban a jogegységi perorvoslat mégis e célra alkotott különös jogeszköz. De épen ezért, mert e perorvoslat különös feladata a jogegység, a joggyakorlat egyöntetűségének biztosítása, ezzel csak oly esetekben kell élni, amikor a jog egysége az illető törvénysértő ítélet által veszélyeztetettnek látszik. A jogegységnek, a joggyakorlat egyöntetűségének ez a veszélyeztetése fennforog: 1. ha a koronaügyész meggyőződése szerint az anyagi igazság világos megsértése forog fenn, pl. bűncselekmény tényálladékának megállapítása nélkül vagy beszámítást kizáró ok fennforgása dacára

marasztaló ítéletet hozatott, tehát nyilvánvaló, hogy a vádlott ártatlanul ítéltetett el; 2. ha a törvény világos rendeletének megszegésével vagy teljes félreértésével a törvény által meg nem engedett büntetési mérték alkalmaztatott, pl. összbüntetésül az egyenként kiszabott szabadságvesztési tételek egyszerűen összeadattak vagy a Btk. 92. §-ának felhívása ellenére helytelenül magas mérték (fegyház helyett a börtön két évnél magasabb tartamban) szabott ki; 3. ha az alsó bíróság jogerős ítéletében oly értelmezést adott a törvénynek, ami az eddigi tudományos és gyakorlati közfelfogással teljesen ellentétben áll s nyilván helytelen ultra kanyarodást jelentene, pl. a folytatólagos elkövetést halmazatnak, vagy az eredmény nélküli felhívást felbujtásnak mínősitené az alsó bíróság.

Ily nagyobb jelentőségű, a jogegységet tényleg megbontó vagy helytelen gyakorlat meghonosodását eredményező jogi tévedések esetén a koronaügyész bizonyára élni fog a jogegységi perorvoslattal. Ellenben nagyobb meggondolást igényel annak igénybevétele, ha egyszerű elnézésből vagy elsietésből eredő csekély jelentőségű törvénysértésről van szó, amit az alsó bíróság (sokszor épen csak a jegyzőkönyvvezető) nyilvánvalóan csak a törvényben való járatlanságból, a birói gyakorlat ismeretének hiányából követett el. Ilyen birói elnézések, sajnos, elég gyakran kerülnek a koronaügyészség tudomására s ezek csekély jelentőségük dacára is elég gondot adnak az elbírálásnál, mert a minima non curat praetor elve amennyire jogosult lehet az egyik, époly indokolatlan és káros lenne a másik esetben. Így bizonyára felesleges tulbuzgalom lenne a koronaügyésztől, ha azért, mert a járásbíróság egy minimális jelentőségű súlyos testi sértés vétsége miatt a fogházbüntetésen kívül elfeledett pénzbüntetést is kiszabni, a jogegységi tanács döntését kérné e törvénysértés orvoslására, mely a felek megnyugvása (illetőleg a járásbírónak és az ügyészségi megbízottnak a Btk-ben való járatlansága miatt) jogerőssé lett.¹⁾ Viszont adott esetben az ily csekély törvénysértés is jelentőssé válhatik és tárgya lehet a jogegységi perorvoslatnak, ha pl. az ily apró botlások ugyanazon bíróságnál ismételten követtetnek el, tehát nem szórákozottságra vagy elsietésre, hanem a törvényben való teljes járatlanságra mutatnak, vagy több helyen hasonló botlások követtetnek el, amikor tartani lehet a ferde törvénymagyarázat begyepesedésétől vagy ha szórványos esetben is, de kiáltó szarvashiba csuszott az ítéletbe. Pl. volt eset, hogy

¹⁾ Érdekes példa a minima non curat praetor alkalmazására, hogy egy esetben megállapította a jogegységi tanács, hogy a járásbíróság törvénytelenül járt el, mikor az ügyészségi megbízott jelenléte és megkérdezése nélkül, tehát jogosult vád nélkül ítél, mégis a marasztaló ítéletet érintetlenül hagyta, mert az csak alaki sérelem volt. (702. sz.)

a járásbíró az államfogházbüntetés végrehajtásának felfüggesztését rendelte el, másszor a fiatalkorut a fogházbüntetésen felül próbára bocsátásra is ítélte el ugyanazon ítéletben; vagy több járásbíró szabott ki a Bn. életbelépte első évében 15 napnál rövidebb tartamu fogházat a fiatalkoru vádlottra. Ily esetekben nemcsak ajánlatos, de szükséges élni a jogegységi perorvoslattal, hogy a Curia minél hamarabb utját vágja a hasonló botlások elszaporodásának.

Visszatérve még a jogegységi perorvoslat és a rendes perorvoslatok közötti különbségekre, kiemelendőnek tartom még, hogy a jogegységi perorvoslat nem csupán jogerős alsó bírói *határozatok*, hanem a bíróságok egyéb *intézkedése* ellen is meg van engedve, ha ez az intézkedés a törvényt megsértette. A Bp. ezzel kifejezni kívánta, hogy nem pusztán az ítéletek és végzések, hanem a bíróságok egész eljárásának a törvényességét akarta a Curia jogegységi ellenőrzése alá helyezni. Mily intézkedések lehetnek törvényt sértők vagyis mikor lehet és mikor kell a koronaügyésznek ily jogerős törvényt sértő intézkedések ellen a j. e. perorvoslattal élnie, ennek a szabatos meghatározása még nehezebb, mint a törvényt sértése. Inkább csak negatíve lehet annyit mondani, hogy bármely bíróságnak bárminő hivatalos ténykedése, amit nem határozat alakjában tesz, meg támadható e perorvoslattal. Különösen a vizsgálóbírónak, a járásbírónak, a vádtanácsi vagy a főtárgyalási elnöknek lehetnek oly intézkedései, melyeknek törvénytelenége miatt az illető fél panaszt fog tenni a koronaügyésznél. A koronaügyésznek itt is nagy körültekintéssel kell elbírálni a kérelmeket. Bárminő lényegtelen vagy objective helyt nem álló szabálytalanság miatt bosszantó, sőt nevetséges lenne igénybevenni a jogegységi tanács határozatát. De kétségtelenül lehetnek oly intézkedések, melyek sérthetik a vádlott, illetőleg a jogerősen elítélt személy érdekét vagy megfordítva az állami közérdeket, amikor tehát a törvényt sértő intézkedés felett nem szabad szemet hunyni.

A legfőbb különbség végül a rendes perorvoslatok és a jogegységi perorvoslat között abban áll, hogy míg a rendes perorvoslatok legfőbb alapelve, eszménye és főcélja az igazságnak teljes fogalma, annak — mondjuk — mind a két oldala, t. i. az igazságos szigor épügy, mint a méltányosság és az emberiesség érvényesítése, — addig a jogegységi perorvoslat az igazságosságnak nem a teljes fogalmát, nem a mindkét fél érdekének kielégítését tekintti vezérelvéül, tehát az igazságosság elvét csak részben, illetőleg csonkán valósitja meg. A rendes perorvoslatok ugyanis, épügy mint az ujrafelvétel is, igénybevehetők ugy a vádlott (elítélt) javára, mint terhére. Vagyis ezek a perorvoslatok az igazság eszméjét teljes egészében, ugy az állam, a megsértett közérdek, mint az egyén (a vádlott, az

elitét) szempontjából érvényesítik. A rendes perorvoslat eredménye lehet, hogy az állami közérdeket képviselő kir. ügyészség perorvoslata alapján a legfelső bíróság marasztalja az alsó fokok által alaptalanul felmentett vádlottat vagy szigorubb büntetést mér ki reá, az újrafelvétel eredménye is lehet az, hogy az alapperben helytelenül felmentett vádlott az ujitott per során eliteltetik vagy szigorubb büntetést kap, mint előbb kapott. Az igazságosság tehát ezeknél a perorvoslatoknál mindkét irányban érvényesül, vagyis bátran mondhatjuk, hogy ezeknél az igazságosság a legfőbb alapelv.

A jogegységi perorvoslat ellenben — bármily különösen hangzik — az igazságot materialiter egyoldaluan csak a vádlott, illetően elitelt javára érvényesíti. Ha a Curia a koronaügyész perorvoslatát alaposnak találta s ennek alapján az alsó bíróság felmentő vagy tulyenhe büntetést szabó ítéletét törvénysértőnek jelentette is ki, ez csak deklarativ jelentőségű, illetőleg az államra pusztán akadémikus értékű. A Bp. 442. §-a értelmében a Curia, épugy mint a mintául vett külföldi törvények szerint is a legfőbb bíróság, nem változtathatja meg az alsó bíróságok jogerős felmentő vagy tulyenhe büntetést tartalmazó ítéleteit. A jogegységi perorvoslat alapján hozott kuriai határozatnak ugyanis a felekre rendszerint nincs hatálya. Csak a marasztaló vagy a tulszigoru büntetést tartalmazó ítéletet van joga a jogegységi tanácsnak megváltoztatni s a törvény megsértésével elitelt vádlottat felmenteni vagy büntetését enyhíteni. Iu peius azonban a jogegységi határozatnak semmi esetben nincs hatálya.

A jogegységi perorvoslatnak ez a kétségtelenül egyoldalú szabályozása arra a humanisticus felfogásra vezethető vissza, mely a francia nagy forradalom individualisticus elveit és eszményeit létrehozta. Ennek a tiszteletreméltó, de kétségtelenül egyoldalú felfogásnak eredménye volt a francia büntető perjogban ma is fennálló az a másik tétel is, hogy az esküdtek verdiktje által, habár alaptalanul felmentett vádlottat a Cour de Cassation-nak nincs joga elmarasztalni, a szabadság ezen esetben „szerzett joga“ lévén a vádlottnak. Ez a felfogás teremtette, illetőleg rögzítette meg a reformatio in peius tilalmát is a felső bírói eljárásban s ez magyarázza meg a jogegységi perorvoslat említett egyoldalúságát is.

Helyes és üdvös-e ez a rendelkezés, erről alább, a kérdésnek de lege ferenda tárgyalásánál lesz szó. Itt csupán a jogegységi perorvoslat ama sajátosságára kívántam rámutatni, hogy ez a perorvoslat az igazságot nem szolgálja a maga teljességében, vagyis legfőbb alapelve nem az igazságosság, hanem csak a *törvényesség*. Ezért is nevezi a francia és az osztrák Bp. ezt a perorvoslatot „a törvény érdekében használt“ perorvoslatnak (Recours dans l'interét de la loi, — Nichtigkeitsbeschwerde zur

Wahrung des Gesetzes). A jogegységi perorvoslat legfőbb alapelve tehát a törvény és pedig a büntető törvények feltétlen uralmának biztosítása, a bírói határozatok és intézkedések törvényességének a biztosítása. A törvényesség mellett azonban kétségtelenül másik vezérelve az igazságosságnak a vádlott javára való materiális érvényesítése is.

A jogegységi perorvoslat lényegére és alapelveire vonatkozólag a fentiek alapján következőket szűrhetjük le:

1. a jogegységi perorvoslat *rendkívüli perorvoslat*, mely úgy a rendes perorvoslatoktól, mint az újrafelvételtől is több lényeges pontban eltér; legkülönösebb ismérve, hogy általa nem a felek viszik vélt sérelmeiket a legfőbb bíróság elé, hanem egy igazságügyi hatóság, a koronaügyész élhet vele oly jogerős bírói határozatok vagy intézkedések ellen, melyeket a Curiának nem volt alkalma érdemileg felülvizsgálni;

2. e perorvoslat célja a jogegység megóvása, vagyis a koronaügyész *a jogegység érdekében* élhet vele, amiből folyik, hogy a koronaügyészre is áll *a minima non curat praetor* elv. vagyis csak akkor köteles élni e perorvoslattal, ha az alsóbb bíróság oly nyilvánvaló törvénysértést követett el, amit vagy azért, mert a büntetőtörvények *lényeges* rendelkezéseivel ellenkezik, vagy azért, mert helytelen gyakorlat meggyökeresedésétől lehet tartani, hatályban hagyni nem szabad;

3. a jogegységi perorvoslat legelső alapelve a bírói eljárás és ítélkezés *törvényességének* biztosítása; emellett azonban legalább a vádlott javára az *igazságosság* elvét is érvényesíti, vagyis módot ad a Curiának, hogy az alsó bíróságok által a törvény megsértésével jogerősen elítéltet felmenthesse vagy az ily módon kiszabott büntetést enyhíthesse.

II. A törvénysértés fogalma és alakjai.

A jogegységi perorvoslat tárgyát képező „törvénysértés” alatt, az előbb kifejtettek szerint, egy szorosán meghatározott büntető perjogi fogalmat kell érteni. Nem bárminő törvénynek bárminő megsértése ad címet e perorvoslat igénybevételére. A Bp. 441. §-a ¹⁾ ugyan lakonikus rövidséggel írja elő a jogegységi perorvoslat tárgyát, azonban ez és a következő 442. §. több tekintetben mégis tájékoztat a törvénysértések ama köréről, amik e perorvoslat tárgyául szolgálhatnak.

¹⁾ A törvény teljes szövege: Bp. 441. §. A koronaügyész bármely büntető bíróságnak jogerős határozata vagy egyéb intézkedése ellen, mely a törvényt megsértette, a jogegység érdekében közvetlenül a kir. Curiánál perorvoslattal élhet.

Ez a perorvoslat nincs határidőhöz kötve és nem bír felfüggesztő hatállyal.

Olyan bünvádi ügyben, melyben a kir. Curia már érdemileg határozott, a jogegység érdekében perorvoslatnak nincs helye.

Legelső ismérve a jogegységi törvénysértésnek, hogy *büntető bíróság* határozatában vagy egyéb intézkedésében forduljon elő. A Bp. *bármely* büntetőbíróság kifejezést használ, amiből kétségtelen, hogy az összes rendes és rendkívüli büntetőbíróságok határozatait vagy intézkedéseit, kivéve a kir. Curiaét — a jogegység szempontjából e rendkívüli perorvoslattal megátadhatónak tekinti. Kétségtelen tehát, hogy idetartoznak: a kir. járásbíróság, a kir. törvényszék, az esküdttörvényszék, a kir. ítélőtábla, valamint a fiatakorúak bírósága, az uzsorabíróság, a rögtönítélő bíróságok is. Épugy önként értendő, hogy nem csak az ítélkező bírói hatóság, hanem a vizsgálóbíró, a vádtanács, a főtárgyalási elnök, vagy a felebbviteli tárgyalási elnök, az esküdtek szolgálati lajstromát összeállító törvényszéki tanács alá tartoznak a „bármely büntetőbíróság” fogalma alá. Az utóbbiak is hozhatnak oly határozatot vagy tehetnek oly intézkedést, mely a törvényt sérti s ezek a határozatok vagy intézkedések is jogerősekké válhatnak s így alkalmas terepümmot képezhetnek a jogegységi perorvoslat tárgyának elkövetésére.

Ellenben nem tartozik ide — nézetem szerint — a közigazgatási hatóságok, mint rendőri büntetőbíróságok határozataiban vagy intézkedéseiben elkövetett törvénysértés. Alkotmányjogi törvényeink a közigazgatási hatóságokat mindig megkülönböztetik a bíróságoktól. Ezt a felfogást juttatják kifejezésre a Btk. 164. §-a és a hatóságok védelméről szóló 1914 : XL. t.-c. 1. §-a is. Igaz, hogy az 1869 : IV. t.-c. 1. §-ával ellentétben a közigazgatási hatóságok a kihágások tekintetében büntető jurisdíctiot gyakorolnak s ennek megfelelően az újabb törvények és miniszteri rendeletek ezeket a hatóságokat ezen minőségükben „rendőri büntetőbíróságoknak” nevezik, mindezek azonban nem változtatnak a lényegen, vagyis az elvi állásponton, mely szerint a rendőri bíráskodást gyakorló közigazgatási hatóságok nem esnek a bíróság fogalma alá. Ezek a hatóságok nem az igazságügyi, hanem a közigazgatási szervezethez tartoznak, egyes tagjaik sem nevezhetők bíráknak, nem is szükséges, hogy bírói minősítéssel bírijanak.

A koronaügyészségnek is 1900 óta állandóan ez volt az elvi álláspontja s a közigazgatási hatóságok határozatai ellen a jogegységi perorvoslat igénybevétele iránti kérelmeket következetesen elutasítja. Ez az álláspont gyakorlati, célszerűségi szempontból is — ami ugyan az elvi álláspontot nem befolyásolhatja — csak helyeselhető. Ha a közigazgatási hatóságok, mint rendőri büntetőbíróságok, jogerős határozatait vagy egyéb intézkedéseit ellen is igénybe lehetne venni a jogegységi perorvoslatot, ez egyrészt az apró-cseprő ügyek légijával árasztaná el a Curia jogegységi tanácsát, másrészt különböző hatásköri összeütközéseket és vitákat provocálna. Elég arra

rámutatni, hogy ezen esetben az egyes szakminiszterek mint legfelső közigazgatási hatóságok által kihágási ügyekben hozott jogerős ítéletek vagy ilytárgyú intézkedések is, miután ezek sem juthatnak rendes perorvoslat útján a Curia elé, jogegységi perorvoslattal lennének megtámadhatók, vagyis a Curia felettes fórumává lenne a legfelső közigazgatási hatóságoknak.

Alig szükség említeni, hogy nincs helye jogegységi perorvoslatnak a magánjogi (polgári), valamint a katonai büntetőbiróságok határozataiban netalán elkövetett törvénysértések miatt. A közös haderő katonai bünvádi eljárásáról szóló 1912 : XXXII. és a honvédség katonai bünvádi perrendtartását tartalmazó 1912 : ΣΔXIII. t.-c. különben a katonai büntető eljárásban is meghonosították a *jogegység érdekében való semmisségi panaszt*, így a katonai bíróságok által elkövetett törvénysértések a legfelsőbb katonai (honvéd) törvényszék elé tartoznak.

Felvethető, vajjon a vegyes összetételű (polgári és büntető) bíróság, aminő az 1915 : XVIII. t.-c. által a hazaárulók vagyoni jogi felelősségének megállapítása végett eljárással megbízott budapesti kir. törvényszék ötös tanácsa, amennyiben határozata a Curiahoz való folyamodás előtt jogerőssé válnék, megtámadható lenne-e jogegységi perorvoslattal? Nézetem szerint nem. Ez a bíróság az idézett törvény világos rendelkezése szerint a budapesti *polgári* törvényszék egy tanácsa, kibővítve a budapesti büntető törvényszéknek a budapesti kir. ítélőtábla elnöke által kijelölt két tagjával. Az eljárásra *egyebekben* a polgári perrendtartás szabályai irányadók. Még világosabban szól amellett, hogy ez a tanács nem büntetőbíróság, az, hogy az eljárás tárgya ez előtt a tanács előtt csupán a vagyoni jogi felelősség s ennek következménye gyanánt a hazaáruló személy vagyona elkobzásának kimondása. A büntetőjogi felelősséget és a büntetőjogi marasztalást ez a bíróság nem mondhatja ki, ez — amennyiben az illető személy a hazai bíróság elé lenne állítható — a rendes büntetőbíróság hatáskörébe tartozik. Miután a Bp. 441. §-a kifejezetten *büntető* bíróságot említ, az említett ötös tanács pedig annak nem mondható, e tanács határozata vagy egyéb intézkedése nem képezheti a jogegységi perorvoslatra alapot nyújtó törvénysértés hüvelyét.

Miután a Bp. 441. §-a csak bíróság határozata vagy intézkedése ellen engedi meg e perorvoslatot, az ügyészség vagy rendőrség intézkedései ellen szintén nincs helye jogegységi perorvoslatnak.

A második alaki ismérve a jogegységi perorvoslat tárgyát képező törvénysértésnek az, hogy büntetőbíróság *jogerős határozata* vagy *intézkedése* körében legyen elkövetve. A birói hatá-

rozat alatt bárminő ítélet vagy végzés értendő, mely jogerőre emelkedett. Nem vonható tehát ide az esküdtek határozata, a verdict, egyfelől azért sem, mert az esküdtszék nem önálló büntetőbíróóság, másrészt, mert a verdict önmagában nem jogerős határozat, hanem csak az esküdtbíróóság bírói tanácsának hozzájárulásával lesz alapja az esküdtbíróóság ítéletének. Ellenben a bírói tanács határozata, akár az esküdtek meghallgatása nélkül hozott megszüntető végzés vagy felmentő ítélet (Bp. 352. §.), akár az esküdtek verdictje alapján alkotott ítéletről (Bpn. 24., 26. §§.) vagy végzésről legyen szó, elkövetési helye lehet a Bp. 441. §-a alá tartozó törvénysértésnek. A bírói tanács és a Bpn. 25. §. értelmében alakított vegyes tanács mindig mint esküdtbíróóság hozza határozatát, vagyis az esküdtbíróóságra ruházott jogkört gyakorolja.

Harmadik ismérve a jogegységi perorvoslat tárgyának, hogy a törvénysértés *jogerős* határozatban vagy intézkedésben történt legyen. Mikor jogerős valamely bírói határozat, ez a Bp. 494. §. alapján állapítható meg. Általában véve jogerős az oly határozat vagy intézkedés, mely ellen rendes perorvoslat egyáltalán nem vagy csak a jogegység érdekében használható. A jogerős határozatok köre azonban a jogegységi perorvoslat használata szempontjából jelentékeny korlátozást szenved a 441. §. 3. bekezdésének azon világos rendelkezése által, miszerint olyan bünvádi ügyben, melyben a Curia már érdemileg határozott, a jogegység érdekében perorvoslatnak nincs helye, vagyis a Curia által érdemlegesen felülvizsgált ügyek kiesnek a törvénysértés miatt megtámadható jogerős határozatok közül. E megszorítás természetes magyarázata az, hogy a Curia egyik tanácsa nem lehet hivatva a másik által már érdemlegesen elbírált ügynek újabb felülvizsgálatára s a jogegységet nem elősegitené, de esetleg épen zavarná, ha az egyes curiai büntetőtanácsok jogerős határozatai is perorvoslattal megtámadhatók s esetleg törvénysértőknek deklarálhatók lennének. A törvényhozás is bizonyára abból a feltevésből indult ki, hogy a curiai tanácsok, mint a törvények értelmezésében és alkalmazásában legmagasabb fórum részei, nem is követnek el törvénysértést.

Bármennyire világosnak és határozottnak látszik ez a tétel, két kérdés vetődött fel már is a gyakorlati alkalmazás körében. Az egyik igen egyszerű és máris közmegnyugvásra elintéztett. Felmerült ugyanis, hogy oly ügyben, amely a felek valamelyike által használt semmiségi panasz folytán már megfordult a Curia előtt, de a Curia a semmiségi panaszt visszautasította, van-e helye jogegységi perorvoslatnak? A koronaügyészség és a Curia is hosszabb tétovázás nélkül igennel oldották meg e kérdést. A Curianak egyik nemrég J. H.-a világosan ki is mondja, hogy ha a Curia a semmiségi panaszt visszauta-

sította, akkor ez ügyben helye van a jogegységi perorvoslatnak, mert a visszautasítás nem az ügy érdemére vonatkozó intézkedés (904. sz. 1922 május 12.). Ez a döntés kétségtelenül helyes úgy elméleti, mint gyakorlati szempontból, hiszen a visszautasítás folytán a semmiségi panasszal megtámadott alsóbírói ítélet vált jogerőssé, ily esetben a Curia egyáltalán nem foglalkozott az illető ügyvel. Érdekes, hogy a gyakorlatban többször előfordult az is, hogy a Curia a visszautasító végzésben maga hívja fel a jogegységi tanács figyelmét a jogerőssé vált alsóbírói határozatban észlelt törvénysértésre.

A másik kérdés már vitásabb és nem oly könnyen oldható meg. Felmerült ugyanis a gyakorlatban, hogy egy ügyben több vádlottról lévén szó, ha az alsóbb ítélet egyik vagy másik vádlottra nézve az alsó fokon jogerős lett, a másik vagy harmadik vádlottra azonban semmiségi panasszal lett megtámadva, az ilyen ügyben miután az részben már a Curia felülvizsgálata alatt volt, van-e helye jogegységi perorvoslatnak, az ítéletnek jogerőssé lett részében netalán elkövetett törvénysértés miatt. Egy felmerült esetben a jogegységi tanács erre nézve is igenlőleg felelt s kimondotta, hogy az alsóbíróság ítéletének olyan része ellen, mely a Curia által a 387. §. rendelkezése értelmében felülvizsgálható nem volt, jogegységi perorvoslat használható akkor is, ha az ítélet más részét a Curia felülvizsgálta. 594. sz. (192 dec 10.) ¹⁾

Ez a kérdés azonban más alakulatban és általánosabb formulázásban is felmerülhet. Megtörténhetik, hogy a curiai tanács is valamely ügy felülvizsgálata közben tényleg valami elnézést követ el, pl. nem veszi észre a fenforgott, az alsóbíróság által elkövetett, hivatalból figyelembe veendő semmiségi okot s elutasítja a semmiségi panaszt, tehát ő maga emel jogerőre egy tényleg törvénysértést tartalmazó ítéletet. Vajjon itt is áll-e a 441. §. ut. bek. tilalma, hogy az ügy már a Curia által érdemben felülvizsgálatott, tehát jogegységi perorvoslatnak nincs helye?

¹⁾ Az eset az volt, hogy egy apa súlyos testi sértést ejtett fián, a fiu viszonzta a sértést. Apa és fiu vád alá helyeztettek. Mindkettő jogos védelemmel védekezett. Az esküdtbíróság egyikre sem állapította meg a jogos védelmet, hanem elítélte az apát 14 napi fogházra, a fiut hat havi börtönre. Az apa megnyugodott az ítéletben, az ügyész is, így az ítélet ezen része jogerőssé lett. A fiu semmiségi panasszal áll, melyet azonban a Curia elutasított. Az elutasító végzés kelte után egy félévvel a koronaügyész, a jogegység érdekében, perorvoslatot adott be az esküdtbírósági ítéletnek az apára vonatkozó része ellen, azon a címen, hogy a marasztaló verdict (az apára vonatkozólag) csak 7 szavazattal hozatott, holott a jogos védelmet elutasító határozathoz 8 szavazat szükséges. A jogegységi tanács alaposnak találta a perorvoslatot és megállapította a törvénysértést, dacára annak, hogy ebben az ügyben az ítéletnek a másik vádlottra vonatkozó részét a Curia már érdemben felülvizsgálta.

A felvetődött kérdés tehát elvi szempontból úgy formulázható, vajjon a Curia előtt már megfordult bünvádi ügyekben — kivéve a visszautasítás esetét — a jogegységi perorvoslat egyáltalán ki van-e zárva, vagyis az oly *ügyben*, melyre nézve a Curia elutasító vagy akár reformatórius határozatot hozott, a jogegységi perorvoslatról többé nem lehet szó, vagy pedig a részleges jogerő elvi álláspontjára helyezkedve, levonhatjuk ennek az elvnek azt a következményét is, hogy az ügynek csak az a része, amelyre nézve a Curia kifejezetten nyilatkozott, csak az a jogi kérdés, melyben kifejezetten állást foglalt, csak ez van kizárva a jogegységi tanács elől, ellenben oly kérdésre nézve, melyre a semmiségi panasz nem használtatott vagy nem is volt használható, valamint a semmiségi panaszt elutasító curiai végzés ellen amiatt, mert valamely hivatalból észlelendő semmiségi okot figyelmen kívül hagyott, a jogegységi perorvoslatnak helyet adhatunk-e?

Az első megoldási mód véleményem szerint a törvény szavaira támaszkodhatik ugyan s kényelmesebb lenne úgy a koronaügyészségre, mint a Curiára, de úgy érzem, hogy nem felelne meg a jogegységi perorvoslat igazi rendeltetésének s a gyakorlati élet igényeinek. A 441. §. ugyan bünvádi ügyről beszél, amiből nyelvtani magyarázattal lehet úgy okoskodni, hogy mihelyt valamely ügyesomó a Curia előtt volt s a Curia nem utasította vissza a semmiségi panaszt, az ily ügy már a Curia által felülvizsgálásban részesült, a Curia határozata emelte jogerőre annak miként elintézését, tehát annak semmi része meg nem támadható többé, még jogegységi perorvoslattal sem. A törvény azonban bizonyára nem ilyen formalistikus szempontot tartott szemé előtt, mikor a jogegységi perorvoslatot meghonosította. Nem abból indult ki, hogy a Curia elé hozott jogegységi perorvoslat minél gyorsabban és könnyebben legyen elintézhető, hanem, hogy a tényleg elkövetett törvénysértés kideríthessék s esetleg orvosoltassék.

Nézetem szerint a jogegységi tanács 594. sz. határozata helyes nyomon indult el, midőn kimondta, hogy az alsóbírószági ítéletnek a Curia által felül nem vizsgálható részében elkövetett törvénysértés a jogegységi tanács elé hozható, habár az ítélet más része már a Curia által felülvizsgáltatott. Pedig ezen esetben is a jogegységi tanács egy rendes curiai tanács jogerős határozatával állt szemben. Nem látnék tehát elvi akadályát annak, ha a jogegységi tanács oly esetekben is elfogadná a jogegységi perorvoslatot, amikor a koronaügyész valamelyik curiai tanácsnak elutasító végzése ellen amiatt él azzal, mert a tanács valamely hivatalból figyelembe veendő semmiségi okot nem észlelt s így hatályban hagyott az alsó fok által elkövetett valamely törvénysértést. Azzal, hogy így a jogegységi tanács mintegy felülbírálná a rendes curiai tanács jogerős határo-

zatát, nem esnék csorba sem az illető tanács tekintélyén, sem azt nem lehet ellenvetni, hogy ez ellenkezne a birói szervezeti szabályokkal. Nem az a fő, hogy valamelyik curiai tanács határozata szent és sérthetetlen legyen, hanem hogy az igazság érvényesíttessék és a netalán a curiai tanács által észre nem vett törvénysértés kiküszöböltesse. Bizonyára egyik curiai tanács sem fogja maga ellen irányzottnak venni az ily értelmű jogegységi perorvoslatot, hiszen mindnyájan közösen arra dolgozunk, hogy a törvénysértések felderíttessenek, orvosoltassanak és a legfelső bíróság határozata valóban a tiszta és a teljes igazságot tartalmazza.

A birói szervezeti szabályokban pedig nem példátlan, hogy a Curia-nak vannak rendes és magasabb fokon határozó tanácsok. Ott van a kisebb és nagyobb fegyelmi tanács. Ott van a jogegységi tanács, mely 11 személyből áll épen azért, mert rendszerint elvi határozatok hozására hivatott. A jogegységi tanács felett pedig ott van a teljes ülés, mely amint nem régebben megtette, dezavualhatja a jogegységi tanács döntvényét is. A jogegységi tanács tehát nem jönne összeütközésbe a törvénnyel, sőt nézetem szerint a törvény intentioját valószínűleg meg, ha a rendes tanács által esetleg figyelmen kívül hagyott semmisségi okot megállapítva, az alsófoku bíróság által elkövetett törvénysértést megállapíthatná és orvosolhatná.¹⁾

Ezzel a kérdéssel kapcsolatos az is, hogy kiterjeszkedhet-e a jogegységi tanács a jogegységi perorvoslat alapján az ügynek oly részére is, mely miatt a koronaügyész kifejezetten nem élt e perorvoslattal. Legutóbb két ily esetben is hozatott J. H. Az egyik azt mondja ki, hogy a jogegységi tanács nem rendelkezik a vádlott sérelmére nem szolgáló oly törvénysértés felől, mely miatt perorvoslat nem lett érvényesítve. (825. 1920 febr. 20.) A másikban ellenben annak a felfogásnak ad kifejezést, hogyha valamely törvénysértés a vádlott sérelmére szolgált, ezt a Curia hivatalból vagyis akkor is figyelembe veheti, ha a koronaügyész perorvoslatában erre nem terjeszkedett is ki. (831. 1920 június 1.) Ez a két J. H. nem zárja ki, sőt harmonikusan kiegészíti egymást, vagyis ha a koronaügyész által használt jogegységi perorvoslat folytán a Curia olyan törvényteleniséget

¹⁾ A fenti sorok megírása és nyomdába adása után hozta a jogegységi tanács (1923 okt. 5-én kelt B. I. 5597/109. sz.) a 960. sz. J. H.-ot, mely tényleg uttörő e tekintetben. Ez a J. H. ugyanis a koronaügyész javaslatát elfogadva, törvénysértőnek mondja egy kir. ítélőtábla ítéletének a vádlott vizsgálati fogsága beszámítására vonatkozó részét, — jóllehet az ügy már a Curia előtt volt. A J. H. indokolása szerint: „Ezt a jogegységi határozathozatalt a Bp. 441. §. 3. bek. nem akadályozza, mert igaz ugyan, hogy a kir. Curia ebben az ügyben a büntetés enyhítése végett bejelentett... semmisségi panasz felett elutasítással érdemileg már határozott, de ez az érdemleges határozat nem vonatkozott a vizsgálati fogságnak a jelen jogegységi perorvoslat tárgyául szolgáló téves beszámítására.“

észlel, melyet a koronaügyész nem hozott fel, de amely a vádlott sérelmére szolgált, ezt a Curia hivatalból figyelembe veheti, ellenkező esetben, ha épen a figyelembevétel járna a vádlott hátrányával, nem veheti figyelembe. Ez a magyarázat kétségtelenül megfelel a 442. §. szellemének.

Ez a két J. H. arra is szép és tanulságos bizonyíték, hogy a kir. Curia jogegységi tanácsa a törvényesség mellett az *igazságosság* eszméjét is teljesen elfogulatlanul igyekszik érvényesíteni, amennyiben ezt a Bp. formalisztikus szabályai közt megteheti. Az első esetben (825. sz. J. H.) ugyanis vádlott az alsóbiróság jogerős ítéletével *többrendbeli* személyes szabadság-sértés miatt a bünhalmazati szabályok mellőzésével egységes cselekmény miatt ítélteztetett el. A Curia megállapította, hogy *alaki* törvénysértés történt ugyan, mert a vádlott cselekményének részletei nem lettek pontosan (hány személyt, mily mértékben sértett meg a vádlott) megállapítva, ezen alaki törvénysértés ellenére azonban a vádlott terhére anyagi jogszabálysértés nem történt, mert a vádlott jogtalan ténykedéseinek kezdete és vége meg volt állapítható. Azt az *anyagi* jogszabálysértést pedig, hogy a vádlott halmazat helyett egy cselekményben marasztaltatott, miután ez az ő javára történt, a jogegységi perorvoslat erre nem terjeszkedett ki, nem vette figyelembe.

A második esetben (831. sz.) pedig a koronaügyésznek a vádlott által elkövetett izgatás megállapítását vitató perorvoslatával szemben a jogegységi tanács felmentette a vádlottat ezen cselekmény alól, mert az alsóbiróság nem állapított meg oly tényállást, melyből az izgatás büntettére jogi következtetés lett volna vonható. A törvényszék ezzel a vádlott sérelmére szolgáló törvénysértést követett el, midőn a vádlottat marasztalta, miért is a Curia — habár a koronaügyész perorvoslata nem erre irányult — az *anyagi igazságot* hivatalból érvényesítette s a vádlottat ezen cselekmény vádjára alól felmentette.

Újított perben hozott új ítélet ellen, ha az az alsó fokon jogerőssé lett, jogegységi perorvoslatnak helye lehet, tekintet nélkül arra, hogy az alapper megfordult-e a Curia előtt vagy nem.

A jogerősség szempontjából közömbös, hogy az alsófoku ítélet a feleknek az alsófoku ítéletben való kifejezett megnyugvása vagy a megengedett perorvoslatnak szándékos vagy tudatlanságból való elmulasztása miatt vált-e jogerőssé. Ha valamelyik fél azért nem él semmiségi panasszal, mert a törvénysértőnek tartott alsófoku ítélet ellen jogegységi perorvoslat iránti kérelmet akar bejelenteni — amint ezt nemrégiben is egy jogegységi perorvoslat iránti kérelemben az elítélt képviselője nyíltan kifejezte — az így jogerőssé lett alsóbbfoku ítélet ellen a jogegységi perorvoslat igénybevétele tisztán ezen okból meg nem tagadható. Azonban az ilyen taktikázás már legalább is

aggályossá teszi a kérelmet s nagy körültekintéssel kell elbírálni, hogy forog-e fenn alapos ok a jogegységi perorvoslatra. Az ugyanis a törvény kijátszására vezetne, ha a semmi-ségi panasz helyett a felek rendszeresen a jogegységi perorvoslatot akarnák igénybevenni s célzatosan mellőznék a törvény által előírt rendes felelbiteli utat.

E három alaki ismérven kívül, amik inkább előfeltételei a jogegységi perorvoslatnak, a tartalmi ismérve a jogegységi perorvoslat tárgyát képező törvénysértésnek: valamely *büntetőjogi* tartalmu vagy vonatkozásu *törvény* rendelkezésének olymértvü megszegése vagy figyelmen kívül hagyása, miáltal az alsóbbfoku bíróság jogerős ítélete, végzése vagy egyéb intézkedése ellentétbe jut az illető törvényszakasznak a tudomány és az állandó bírói gyakorlat által megállapított helyes értelmével s ezzel szembeszökően megbontja a joggyakorlat egységét s veszélyezteti az igazságszolgáltatás alaposságába és szilárdságába vetett közbizalmat.

A törvénysértés szó nyelvtani értelméből folyik, hogy a törvénysértés csak a *törvényre* vonatkozóan követhető el. És pedig törvény alatt nemcsak a Btk., a Bp. és ezek kiegészítő törvények, a Bn., a Bpn., hanem bármely büntetőjogi tartalmu más, u. n. melléktörvény is értendő. Természetesen mindig csak a fennálló, vagyis még hatályban levő törvényről lehet szó. Ehhez az eléggé világos szabályhoz is kapcsolódnak vitás kérdések.

Igy az alkotmányosság helyreállításáról szóló 1920. évi I. t.-c. ugyan félre nem magyarázható határozottsággal kimondja, hogy az u. n. népköztársaság és tanácsköztársaság szerveinek néptörvény, rendelet vagy más elnevezés alatt kibocsátott mindennemű rendelkezései érvénytelenek, azonban maga ezen törvényszakasz 3. bekezdése felhatalmazza a minisztériumot, hogy amennyiben a jogrend és a jogbiztonság érdekében szükséges, az u. n. népköztársaság szerveinek egyes rendelkezéseit saját felelősségére ideiglenesen hatályban tarthassa vagy azok helyett új rendelkezéseket állapíthasson meg. Így hagyta hatályban az 1920. évi 2245. M. E. sz. rendelet további rendelkezésig a közkegyelem gyakorlásáról szóló 1919. évi XV. sz. néptörvényt (bizonyos korlátozással). Ez a különben érvénytelennek nyilvánított „néptörvény“ tehát ideiglenesen még mindig alkalmazásban van, melynek rendelkezéseit ha valamely alsóbíróság megszegi, törvénysértést követ el. Úgy, hogy a Curia is egy J. H.-ban kifejezetten kimondotta, hogy az 1920. évi I. t.-c. 9. §-át sérti, ha a bíróság kijelenti, hogy az 1919 : XV. néptörvény érvénytelen. (880. sz.) Sőt a 10. sz. Jogegységi Döntvény is ezen további rendelkezésig alkalmazásban maradt néptörvény 6. §-ának helyes értelmezése felől intézkedik. Ez a kérdés tehát tulajdonképpen nem vitás, csak arra hoztam fel érdekes példa

gyanánt, hogy lehetséges, miszerint a törvénysértés nem közvetlenül valamely törvény rendelkezését szegi meg, hanem a törvény által hatályban levőnek nyilvánított más, esetleg nem is alkotmányos jogforrást. Természetesen a törvénysértés ezen esetben nem az alkotmányellenesen létesült és elvileg érvénytelennek tekintendő néptörvényt, hanem az annak szabályait ideiglenesen fenntartó 1920 : I. t.-c. 9. §-át sérti.

Vitásabb már, hogy miniszteri *rendelet* vagy a *döntvény* lehet-e oly jogforrás, melynek megsértése jogegységi perorvoslattal megtámadható. A rendeletre nézve a gyakorlat igennel válaszol. A háboru alatt és után a törvénytörő és a szükségrendeletek egész sora jelent meg a kivételes hatalom gyakorlásáról szóló 1912 : LXIII. t.-c. alapján, melyeket mint törvényes jogforrásokat a bíróságok kötelesek voltak alkalmazni. Elég a gyorsított eljárásról, a rögtönbíráskodásról kiadott rendeleteket megemlíteni vagy az árdrágitó visszaélésekről szóló törvények alapján az uzsorabíróságok eljárásáról (Ube) kiadott, ma is érvényes rendeletekre hivatkoznom. Ezeknek a rendeleteknek alkalmazása közben elkövetett törvénysértés több esetben került jogegységi perorvoslat útján a Curia elé s többször kellett épen ezen rendeletek alkalmazási köre s ezeknek a Btk-vel vagy a Bp-sal való viszonya kérdésében állást foglalni. Így helyesen mondta ki a 894. sz. J. H. (1922 febr. 20.), hogy a rögtönítélőbíróság előtti eljárásban a bíróság csak a 9550/1915. I. M. sz. rendelet 38. §-a alapján szabhatja ki a büntetést, így törvénysértő, ha emellett még a Btk. 92. §-át is alkalmazza. Hasonló értelmű kijelentések a 880., 886. sz. határozatokban.

Önként értendő, hogy csak az ilyen törvénytörő, illetőleg a törvény alapján kibocsátott rendelet lehet oly forrás, melynek megsértése a bíróság részéről törvénysértést képez, vagyis különösen szem előtt tartandó a jogegységi perorvoslat elbírálásánál az 1869 : IV. t.-c. 19. és a Kbt. 10. §-ának az a rendelkezése, hogy a miniszteri rendeleteknek az egyes esetekre való alkalmazásánál joga van a bíróságnak azok törvényessége felett is határozni. Így helyesen mondta ki a 832. sz. jogegységi határozat (1920 június 22.), hogy az 1920. évi I. t.-c. által utólagosan jóváhagyott nemzetgyűlési választási rendeletek minden vonatkozásban alkotmányos jogérvénnyel bírnak, ezért törvénysértőnek jelentette ki egy járásbíróság jogerős végzését, mely ezen rendeletek törvényességét el nem ismerve, hatáskörét leszállította és a szavazási kötelezettség alapos ok nélkül való elmulasztása miatt a büntető eljárás lefolytatását megtagadta. (Bjt. 72. köt. 183.) A törvénysértés ez esetben az 1869 : IV. t.-c. 19. és 22. §§-aival szemben állapított meg.

Formailag másképen, lényegében azonban hasonlóan áll a dolog a *döntvényekre* vonatkozóan. A döntvények ugyan lényegesen különböznek a törvénytől és a rendelettől, mert nem

alkothatnak új jogot, új jogszabályt, hanem csak valamely fennálló törvény vagy rendelet értelmét juttatják kifejezésre, s a döntvényben kifejezett értelmezés, a legfőbb bíróság törvény-magyarázata nem kötelező az állam összes tagjaira. Az 1912: LIV. t.-c. 75. §-a is, mely a döntvényi jogot legújabbán szabályozta, csak az összes bíróságokra vonatkozólag állapítja meg a döntvények kötelező erejét. Ennek dacára a gyakorlati jogalkalmazásban a döntvények, mint szokásjogi kutfók, époly jelentőségük, mint a törvény vagy a törvénytőló rendelet.

A döntvény ugyanis mint a legfőbb bíróság által valamely elvi kérdés megoldása, valamely törvény vagy rendelet alkalmazása közben felmerült vitás jogi kérdés tisztázása céljából megfelelő gondos eljárás útján kifejezett jogi tétel, egyrészt belső erejénél fogva, — mint a legfelső bírói testületnek (vagy legalább is kétharmadának) jogi véleménye — másrészt a gyakorlatban azért is tekintetik a törvénnyel vagy rendelettel egyenlő értékűnek, mert az összes bíróságok azt az említett törvény rendelkezése folytán követni kötelesek. Aki tehát valamely ügyben a bírósághoz folyamodik vagy aki ellen büntetőbírói eljárás indítatik, ha az általa vitatott jogi kérdést curiai döntvény tisztázta, az nyugodtan hivatkozhatik a döntvényre, mint „törvényerejű“ szokásjogi tételre. A bíróság köteles az illető kérdést a döntvény értelmében intézni el. Természetesen a bíró sohasem a döntvényt alkalmazza, hanem az illető törvényt vagy rendeletet, melynek a döntvény csak értelmezése, hiteles és a bíróságokra nézve kötelező magyarázata.

Ebből folyik, hogyha valamely alsóbíróság jogerős ítélete vagy egyéb intézkedése ellenkezik valamely fennálló döntvényvel, ez gyakorlatilag szintén törvénysértést képez, vagyis jogegységi perorvoslattal megtámadható. A törvénysértés azonban nem az illető döntvényvel szemben lett elkövetve, hanem azzal a törvénnyel vagy rendelettel szemben, amelynek értelmezése, magyarázata volt az illető döntvény. Ez nem is vitás a gyakorlatban, a jogegységi tanács számos esetben állapított meg törvénysértést azért, mert az alsóbírói jogerős ítélet eltért valamelyik törvénynek a döntvényvel megállapított értelmétől.

Érdekes és gyakorlatilag nagyfontosságú kérdés vetődött fel legújabbán arra nézve, hogy van-e a döntvénynek törvénysértés szempontjából visszaható ereje, helyesen: megállapítható-e a törvénysértés olyan alsóbírói ítéletre vonatkozóan, mely az illető döntvény létrejövetele előtt jogerőssé vált. Az egyik nézet szerint a törvénysértés ily esetben is megállapítható, mert a döntvény nem új jogszabályt mond ki, hanem valamely törvény helyes értelmét juttatja kifejezésre, már pedig a döntvénynek a döntvény meghozatala előtt is csak ez lehetett a helyes értelme, így következtelenség lenne egy bizonyos ideig megengedni, hogy más magyarázat is helyes lehet, bizonyos

idő múlva pedig a törvénynek ellenkező értelmet tulajdonítani. Ez a nézet ugyan megfelel a törvény és a döntvény viszonyának s a döntvény helyes jogi felfogásának, azonban nézetem szerint egyfelől ellentétben áll az 1912: LIV. t.-c. 75. §-a második bek. világos rendeletével, mely szerint a döntvény kötelező hatálya a hivatalos lapban való közzétételétől számított 15 napon kezdődik, — másfelől elméletileg is kifogásolható, mert a döntvény ha hiteles és végső törvényt magyarázatnak mondható is, de mégsem azonos a törvénnyel. Vagyis a törvénynek a döntvényben kifejezett értelme lehet, hogy nem azonos a törvény igazi akaratával. A döntvény is lehet téves, azaz lehet, hogy nem hiven fejezi ki a törvény akaratát, Hiba lenne tehát a döntvényt úgy tekinteni, mintha azzal szemben — már meghozatala előtt is — az ellenkező felfogás feltétlenül helytelen vagy éppen törvénysértő.

Gyakorlati szempontból pedig az előbbi felfogás egyenesen tarthatalan helyzetet teremtene. Egy-egy új döntvény meghozatala után mindazok, akik a régiebb s a döntvénnyel ellenkező értelmezés alapján jogerősen el lettek ítélve, jogosan kérelmeznék a jogegységi perorvoslat igénybevételét a törvénysértő ítélet ellen s a koronaügyészség kénytelen lenne élni is azzal. Ez azonban csakugyan felforgatása lenne a jogbiztonságnak, ha egy-egy új döntvény után bárminő régen hozott, a döntvénnyel ellenkező ítéletek törvénysértőknek lennének deklarálhatók, holott, amikor ezek az ítéletek meghozattak, a bíróságnak joga volt úgy magyarázni a törvényt, amint tényleg magyarázta. A Curia 7. sz. jogegységi döntvényének meghozatala után megkísérelték egyes, még ezen döntvény létrejövetele előtt a Btk. 353. §. 2. p. alapján jogerősen elítéltek a jogegység érdekében való perorvoslat igénybevételét kérelmezni a koronaügyészségtől, arra való hivatkozással, hogy e döntvény értelmében az u. n. tanácsköztársaság közegei által hatalmi körükben véghezvitt zsarolásokat nem lehet ezen szakasz 2. p. szerint minősíteni. A koronaügyészség nem látott törvényes alapot a jogegységi perorvoslatra azzal az indokolással, hogy a döntvénynek nem lehet visszaható erőt tulajdonítani, legkevesebbé oly értelemben, hogy a döntvény meghozatala előtt jogerőssé vált ítéleteket a döntvényben kifejezett értelmezés alapján törvénysértést tartalmazóknak lehetne minősíteni.

A törvénysértés fogalmának elemzésénél felmerül még az a kérdés, melyik törvény tekintendő megsértettnek, ha az ítélet vagy intézkedés több törvényhelyet érint. Lehetséges ugyanis, hogy valamely ítélet sérti a törvénynek valamely speciális rendelkezését, de ezzel együtt megsérti a törvény valamelyik általános, alapvető szabályát is. Például, ha a járásbíróság az ügyészségi megbízott jelenléte nélkül tart tárgyalást hivatalból üldözendő vétség miatt, ez az intézkedés sérti a Bp. 539. §-át, de

az 1. §-át is, mely azt rendeli, hogy bírói eljárás csak vád alapján indítható. A megoldás csak az lehet, hogy ily esetben nem egyszerű, hanem többszörös törvénysértés történt, vagyis mindazokat a törvényszakaszokat sérti az ítélet, melyekkel ellentétbe jutott. Analog az eset az eszmei törvényhalmazattal, amikor a vádlott cselekménye sérti meg a törvény több rendelkezését.

Elemelve már most a törvényalkalmazás közben elkövethető bírói törvénysértéseket, illetőleg mulasztásokat s azoknak rendszerinti forrásait, a Bp. 441. és 442. §-ainak szem előtt tartásával — ily bírói törvényszegés vagy mulasztás három alakban fordul elő:

1. Először is elkövethet s különösen a kezdő vagy a büntetőbírói gyakorlattal nem ismerős bíró könnyen és gyakran követ el oly törvénysértést, ami nyilván és pusztán a büntető-törvények felületes ismeretére, a bíró sietségére, felületességére vezethető vissza. Ezeket nevezhetjük *elnézésből eredő* törvénysértéseknek, melyek rendszerint nem jelentenek súlyosabb sérelmet a felekre, sem a joggyakorlat egységét és az igazságszolgáltatás méltóságát nem veszélyeztetik. Egyszerű kisiklások egyes, nem eléggé képzett vagy gyakorlott elsőfoku bírák részéről. Legsűrűbb példái ennek a pénzbüntetés átváltoztatási szabályainak felületes alkalmazása, a mellékbüntetések helytelen kiszabása, vagy mellőzése.

2. A második gyakori alakja a törvénysértésnek a hatáskör hiánya nélkül való ítélezés. Az ilyen, u. n. *hatásköri törvénysértések* bárminő csekély súlyú büncselekményre vonatkoznak, kétségtelenül lényeges hibát jelentenek, mert a hatáskör kérdése egyik fontos alkotmányjogi (garanciális) előfeltétele az eljárás törvényességének, melynek megsértése abszolút semmisségi ok. Rendszerint ezek is egyszerű elnézésből eredő botlások, amiket a legalsó bíróságok követnek el kihágásokra vagy vétségekre vonatkozólag. Pl. ha a gondatlanságból elkövetett súlyos testi sértés vétsége felett a járásbíró ítélezik, holott a Bp. 18. §-ának gondos megfigyelésével rájöhetett volna, hogy ez a vétség a törvényszék hatáskörébe tartozik. Természetesen a törvényszék vagy az esküdttbírók is elkövethetnek ily természetű törvénysértést. Akár a legkisebb, akár a legnagyobb hatáskörű bíróság követte el azonban az ilyen hibát, a törvénysértés okvetlenül a Curia jogegységi tanácsa elé hozandó, mert az ily ítélet, illetőleg eljárás nem volt törvényes s ezért megsemmisítendő s az ügy az „illetékes“ (a kellő hatáskörrel bíró) bírósághoz teendő át.

A hatásköri törvénysértés nem azonos a hatásköri összeütközéssel, mely utóbbi esetben két bíróság verseng afelett, hogy melyiket illeti vagy nem illeti meg a hatáskör, aminek elintézési módját a Bp. 28. §-a szabályozza. A hatásköri törvénysértés

a Bp. 442. §-a értelmében csak abban áll, hogy valamely bíróság eljárás és ítélete vagy végzése jogerőssé vált, jöllehet az illető ügyben nem volt hatásköre, amit azonban a törvény meg nem értése vagy helytelen értelmezése folytán nem ismert fel, vagy leszállította a hatáskörét és megtagadta az eljárást, habár a törvény szerint köteles lett volna eljárni. Ide tartozik az a még ma is leggyakoribb esete a jogegységi törvénysértéseknek, midőn a katonaszökevény által a szökés tartama alatt elkövetett büncselekmény felett a polgári bíróság ítél. Ez a törvénysértés a véderőtörvények illető szakaszának nem kellő megfigyelése, illetőleg a nyelvtani magyarázat szabályainak figyelmen kívül hagyása folytán jön létre. (L. még alább.)

3. A harmadik s a legfontosabb alakja a törvénysértéseknek az alsóbb bíróságok jogi tévedéséből, helytelen törvénymagyarázatából előállt *érdemleges* törvénysértés. A legvilágosabb és legszabatosabb Btk. és Bp. mellett is a törvényalkalmazás körében, a bírói gyakorlatban mindennaposak a véleményeltérések a törvény valamely rendelkezésének igazi értelme felől. Amennyire hasonlók egymáshoz általánosságban ugyanazon büncselekmény vagy valamely perbeli cselekmény esetei, époly rendes és természetes dolog, hogy minden egyes esetnek van bizonyos különlegessége; részletei, árnyalatai gyakran eltérnek a törvényhozás által az illető szakaszba foglalt tyustól. Az ily különlegességek, eltérések miatt támadnak rendszerint a viták valamely törvényszakasznak bizonyos adott esetben való alkalmazhatása felett. A törvényalkalmazás művészete épen abban áll, hogy a bíró az élet által felvetett jogesetekben, bárminő bonyolódottak legyenek azok, mindig biztos kézzel és határozott jogi felfogással legyen képes az esetet a valóban megfelelő törvényszakasz alá vonni, vagyis az illető esetben is a törvényhozásnak általánosságban kifejezett akaratát, célját megvalósítani.

Amily könnyü azonban a törvénysértések két előbbi esetében a törvény valódi helyes értelmét s ezzel a bíró által elkövetett törvényszegést megállapítani, époly nehéz feladat sokszor a törvény logikai értelmét biztosan s ellenmondást nem tűró szabatosággal meghatározni s az e tekintetben egyik vagy másik bíróság által kifejezett ellenkező álláspont helytelenségét kimutatni. Ez annál nehezebb, mert ezen a ponton ütközik össze a *bírói mérlegelés szabadsága*, mint alkotmányos alapelv — ami az összes, tehát a legalsó bíróságokat is megilleti — a legfelső bíróságot a törvény perorvoslati rendszere folytán kétségtelenül megillető irányítás, vagyis a büntetőtörvények helyes alkalmazása és a törvényértelmezés tekintetében biztosított döntő jogával és kötelességével. A törvény alkalmazása mindig együtt jár a törvényértelmezés kisebb-nagyobb fokával. S miután a törvény sohasem lehet oly részletes, hogy bizonyos

kérdésben felmerülhető összes lehetőségeket s az állami és társadalmi élet kisebb-nagyobb eseményei folytán előálló újabb alakulatokat, a typustól való eltéréseket előre megfelelő különleges szabállyal lásson el, mindjárt az első fokon megfelelő bíró, ugyyszólván mindennap, abba a helyzetbe kerül, hogy a törvény valamely rendelkezésének a két fél által vitatott ellentétes értelmezése felett döntsön s a maga jogi felfogását a törvény helyes értelme tekintetében kifejezze.

Mikor lehet már most az alsóbb bírónak a törvény értelmezése tekintetében kifejezett felfogását törvénysértőnek mondani, mikor minősítheti a Curia törvénysértésnek valamely alsóbb bíróság jogerős határozatát a törvény értelmének helytelen, azaz téves jogi magyarázata miatt, ez az a legkényesebb pont, ami felett ma, a Bp. életbenlétének 24-ik évében is eszmecserének lehet helye.

A Bp. 385. §-a anyagi semmiségi oknak nyilvánítja, ha az alsóbíróság a törvény megfelelő rendelkezését nem alkalmazta vagy *tévesen alkalmazta* az ezen szakaszban felsorolt kérdésekben. A Bpn. 33. §-ának 2. bekezdése felhatalmazza a Curiát, hogy az esküdtbíróság ítéletét megsemmisítse és a törvénynek megfelelő ítéletet hozzon, illetőleg új eljárást rendeljen el, ha a bíróság a büntetést a súlyosító és az enyhítő körülmények *téves mérlegelése folytán* szabta ki. A Bpn. 35. §. szerint pedig a Curia megsemmisíti az esküdtbíróság ítéletét és új eljárást rendel el, ha arról győződik meg, hogy az esküdtek vagy az eljáró bíróság *az ügy lényegében tévedtek*. Önként felmerül rögtön az a kérdés, van-e különbség a törvény téves alkalmazása, a téves mérlegelés, az ügy lényegére vonatkozó tévedés és a törvénysértés között, illetőleg törvénysértésnek lehet-e minősíteni az alsóbíróságnak a törvényalkalmazás körében elkövetett bárminő tévedését, téves felfogását vagy bizonyos körülmények téves mérlegelését? Ez a kérdés is oly fontos, eldöntése oly körültekintő megfontolást igényel, hogy kategorikus igennel vagy nemmel alig lehet megoldani.

Mindenekelőtt kétségtelen az, hogy a Bpn. 33. §. 2. bekezdésében említett *téves mérlegelés* nem azonos a törvénysértéssel. A bírói mérlegelés, akár csak a súlyosító és az enyhítő körülményekre, tehát a büntetéskiszabásra, akár a bűnösség vagy a minősítés kérdésére vonatkozzék, a bírói függetlenség és a bizonyítékok szabad mérlegelésének alapelvei mellett, az ítélező bírónak legsajátosabb joga, amely ha objective téves volt is, vagyis nem találkozott a felsőbb bíróság helyeslésével, csak e tévedés helyreigazítására s a törvénynek megfelelő új ítélet hozatalára ad jogot a felső bíróságnak, de önmagában törvénysértésnek nem mondható. Mennyiben és mily mértékben vette enyhítő vagy súlyosító körülménynek az alsóbíróság a vádlott ittas állapotát, fennforogni látta-e a betörést vagy a

bemászást mint minősítő körülményt, megállapította-e a gyengeelméjü vádlott bűnösségét vagy nem, az alsóbiróságnak ezen kérdésekben történt állásfoglalása annyira a tényleg fennforgó különleges körülmények és viszonyok értékelésétől függ, hogy az e tekintetben megtörtént esetleges tévedés önmagában még nem törvénysértés. Azért, mert a II. f. bíróság másként minősíti a vádlott cselekményét, mint az I. f., azért, mert az első bíró ítélete szerint valamely kifejezés becsületsértő, másik szerint nem, vagy azért, mert a II. forum feljebb emeli vagy lejjebb szállítja az első forum által kiszabott büntetés mennyiségét, azért, mert a vádtaács vagy a kir. tábla nem látja szükségét a terhelt ellen a vizsgálati fogság elrendelésének, amit a vizsgálóbíró annak tartott, — ilyen és hasonló, mindennap előforduló törvényalkalmazási nézeteltérések miatt, ha azok nem kerültek fel a Curia felülvizsgálata alá, törvénysértésről beszélni s mindjárt és mindig jogegységi perorvoslattal élni, bizonyára félreértése és félremagyarázása lenne a Bp. 441. §-ának, mely a bírói mérlegelés jogát az alsóbb bíróságok részére is tiszteletben tartja s csak valóságos törvénysértés miatt engedi meg e rendkívüli perorvoslatot.

Vizsont ebből a megállapításból nem következik, hogy a bírói mérlegelés terén sohasem lehetne törvénysértést elkövetni. Nincs szabály kivétel nélkül. A legkategorikusabb elvi tételten is csorbát üt a gyakorlati élet durva tökéletlensége, a megváltozott viszonyok ellenállhatlan nyomása. Ha az első bíróság a mérlegelési jogot arra használja, hogy egyetlen enyhítő körülmény alapján alkalmazza a Btk. 92. §-át vagy súlyosító körülmények megállapítása nélkül a maximális büntetést szabja ki, vagy terhelő bizonyítékok nélkül bűnösséget állapít meg, ilyen, bizonyára kivételes esetekben az alsófoku ítélet kétségtelenül törvényt sérthet vagyis alapot nyújthat a jogegységi perorvoslatra. Mikor forog fenn ilyen rendkívüli eset, ezt a panaszolt törvénysértés elfogulatlan bírálata alapján első sorban a koronaügyész, végső sorban és érdemileg pedig a Curia jogegységi tanácsa fogja megállapítani.

A törvény *téves alkalmazása* és az ügy lényegében való *tévedés* már közelebb állnak a törvénysértés fogalmához, de szintén nem azonosak azzal. Mikor forog fenn a törvény téves alkalmazása vagy az ügy lényegére vonatkozó tévedés, ez szintén alig körvonalazható általánosságban. Még ott, ahol a törvény szavai és azok logikai értelme semmi kételyt nem hagynak fenn, talán nyugodtan mondhatjuk, hogy a legfőbb bíróság törvényértelmezése, büntetőjogi felfogása és igazságérzete szilárd támpontot nyújt a helyesség és helytelenség tekintetében, ellenben a törvénynek homályos vagy hézagos rendelkezései a jogalkalmazás terén gyakran hozzák zavarba magát a legfőbb bíróságot is. Hiszen a *helyes* és a *téves* értelmezés végelemzés-

ben subjectiv megítélést jelent s megeshetik, hogy a Curia mint legfőbb bíróság által tévesnek, helytelennek mondott alsóbírói felfogás objective nem volt helytelen, sőt épen ez felel meg a tudományos közfelfogásnak és a gyakorlati élet igényeinek. Beszélő példák erre a Curiának azok a döntvényei (pl. a 2., a 37., 87. számúak), melyeket utóbb maga a Curia megváltoztatott, vagyis az azokban kifejezett törvényt magyarázatot tévesnek ismerte fel és bevallotta előbbi tévedését (a 87. számura nézve a törvényhozás dezavualta a döntvény felfogását a Bn. 32. §-ával).

Absolut helyességet, csalatkozhatatlanságot a jogi kérdésekben sem vindikálhat magának senki sem. Amily helyes és szükséges a saját véleményünkhöz, meggyőződésünkhöz való szilárd ragaszkodás, époly hiba, elfogultság vagy épen önhittség, ha valaki csökönnyösen csak a maga felfogását tartja egyedül helyesnek és feltétlen érvényűnek. Hol van hát a kivezető út a dilemmából, van-e mégis zsinórmérték valamely jogi felfogás, a törvényértelmezés és a jogalkalmazás helyességének biztos megállapítására? Tétélesjogilag ezt a biztos zsinórmértéket a legfelsőbb bíróságnak a hivatalosan kifejezett elvi megállapodásai, a döntvények és az elvi határozatok nyujtják. A döntvények, t. i. a teljesülési határozatok és a jogegységi döntvények, 1912 óta a törvény világos rendelete folytán (1912 : LIV. t.-c. 75. §.), — az elvi jelentőségűnek kimondott (a Büntetőjogi Határozatok Tárába felvett) határozatok (E. H.) és a jogegységi perorvoslat alapján hozott határozatok (J. E., helyesebben J. H.) azonban csak a Curia tekintélye és belső helyességük, meggyőző erejük folytán.

Törvénytértő lesz tehát az alsóbíróság tévedése, a törvény téves alkalmazása akkor, ha nyilt ellentétbe jut, ellentétes felfogásra helyezkedik valamely curiai döntvényvel vagy elvi határozattal. Ha pedig az illető kérdésre nézve döntvény vagy curiai elvi határozat nincs, ez esetben törvénytértőnek mondhatjuk azt a magyarázatot, az olyan törvényalkalmazást, amidőn a bíró valamely törvényes rendelkezésnek oly értelmet tulajdonit, ami ellentétben áll a tudományos közfelfogással vagyis a szakirodalom többségének a véleményével, vagy a bíróságok s különösen a felsőbb bíróságok állandó joggyakorlatával. Ez utóbbi esetben ugyan az értékmérő, a zsinórmérték nem oly világos és biztos, mint az előbbi esetben, de emberileg más iránytűt a helyes és a téves, a törvényes és a törvénytértő jelleg megállapítására nem tudunk felállítani. S ha reálian fogjuk fel a jogéletet, akkor ebben a körvonalazásban meg is nyugodhatunk. Ami a tudományos és a leghivatottabb gyakorlati jogászok közfelfogásával, a nagy többség jogi meggyőződésével, törvényértelmezésével ellenkezik, az ilyen jogi különködést, a pars sanior felfogásától eltérő törvényalkalmazást

bátran mondhatjuk tévedésnek, téves felfogásnak s ha törvényes rendelkezéssel való szembehelyezkedéséről van szó, törvénysértésnek.

Ezeknek a támpontoknak figyelembevételével lehet tehát a felmerülő adott esetekben eldönteni, megsértette-e a törvényt az alsóbíróság a törvény téves alkalmazása vagy az ügy lényegében való tévedés által. Amennyire áll az, hogy nem minden tévedés, illetőleg téves alkalmazás törvénysértő, époly bizonyos, hogy lehetnek esetek, amikor az alsóbíróság téves törvényalkalmazását egyenesen törvénysértőnek tekinthetjük. Vegyünk elő egy gyakorlati példát. Van-e helye kísérlet esetében a befejezett cselekményre a törvény által megállapított büntetési nemről a Btk. 66. §-a alapján kétfoku leszállásnak? Erre nézve a Curia nemrégiben (1921 szept. 20.) nyilvánította elvi jelentőségének azt a határozatát, mely szerint kétfoku leszállásnak csak a 66. és a 92. §§. együttes alkalmazása esetén van helye. A törvénynek nem teljesen világos rendelkezése folytán eddigelé a törvény (Btk. 66. §.) értelmének megállapítása esetenként a bíró belátásától függött. A Curia állandó gyakorlata ugyan régóta így értelmezte a szakaszt, viszont a szakirodalomnak többsége azt vitatta, hogy a szakasz nem kötvén meg kifejezetten a bíró kezét a leszállásban, a bíróságnak kísérlet esetén — esetleg a 92. §. nélkül is — joga van kétszeres, a 92. §-al pedig többszörös (fegyházzól pénzbüntetésig) leszállásra. Miután az említett curiai elvi határozat nem döntvény, tehát az alsóbíróságok törvényileg nem kötelezvék e határozat követésére, ha ma valamelyik alsóbíró az elvi határozattól eltérően, az említett irodalmi felfogás értelmében ítélne és határozata a Curia kikerülésével jogerőssé válna, ezt az ítéletet ugyan a Curia eszmevilágában tévesnek lehetne mondani, de törvénysértőnek nem. Ha teljesülési határozat vagy jogegységi döntvény mondta volna ki a Curia elvi álláspontját, akkor, miután ezek az összes bíróságokra kötelezők, az alsóbb bíróság, ha eltér a döntvénytől, megsérti az 1912:LIV. t.-c. 75. §-át, valamint azt a törvényszakaszt, amelynek értelmét az illető curiai döntvény megállapította.

Az egyszerű elvi határozat, valamint a jogegységi határozatok nem lévén kötelezők az összes bíróságokra, azok megsértése vagy azokkal ellenkező felfogás érvényesítése az alsófoku ítéletben önmagában nem lehet törvénysértés, de ez is azzá válik, ha az illető E. H. vagy J. H. teljesen vitán felül helyezi, végleg és közmegnyugvásra tisztázza az illető kérdést. Például az az Elvi Határozat, mely kimondotta, hogy a lopás akkor is megállapítható, ha az ellopott dolognak pénzben kifejezhető értéke nincs és a forgalom tárgyát sem képezi (1918 febr. 12. L. Bjt. 70. köt. 220.), oly általános elismerésre talált, hogy az

azzal ellenkező alsóbírói ítélet, mint a Btk. 333. §-ának helyes értelmével ellenkező határozat törvénysértőnek lenne tekintendő.

De megállapítható a törvénysértés oly esetekben is, amikor valamely törvényszakasz helyes értelmezése tekintetében nincs ugyan se döntvény, se elvi vagy jogegységi határozat, azonban az illető törvényhely értelmét a tudomány és a bírói gyakorlat oly kétségtelen biztossággal és egyöntetűséggel tisztázta, hogy az ezen magyarázattal ellenkező alsóbírói határozat helytelensége szembeszökő, mint tudatos vagy felületes szembehelyezkedés a törvény nyelvtani, vagy logikai értelmével. Így kétségtelen törvénysértés, midőn az alsóbíró az életfogytiglani fegyházra elítélt egyén által a büntetés kitöltése alatt elkövetett új bűncselekményért külön szabadságvesztésbüntetést szabott ki vagy amidőn a tárgyalást vezető járásbíró a letartóztatott vádlottra a tárgyaláson elkövetett rendzavarásért fegyelmi büntetésül hat heti sötétzárkát rendelt el. Mindkét esetben nem egyszerű törvényértelmezési tévedés, nem pusztán téves törvényalkalmazás forog fenn, hanem objectív törvénysértés. Az előbbi esetben a Btké. 35. §-át hagyta figyelmen kívül a bíróság, az utóbbiban a fogházi szabályok által nem ismert fegyelmi büntetést alkalmazott, tehát a Bp. 297. §-ának logikai értelmével nem volt tisztában a járásbíró. Épily világos törvénysértés, amidőn a bíróság valamely minősített esetet alkalmaz, jóllehet annak feltételeit nem állapította meg vagy nyilvánvaló a tettazonosság szabályának megsértése, midőn a bíróság másutt és más időben elkövetett izgatásért ítélte el a vádlottat, mint amire a vádirat irányult.

A törvénysértés fogalmára és alakjaira vonatkozólag tehát a fentebbiek alapján a következő eredményre juthatunk:

A Bp. 441. §-a alá tartozó törvénysértést követ el a bíróság, ha a Curia által érdemlegesen felül nem bírált határozatában vagy intézkedésében valamely fennálló büntetőtörvény világos rendelkezését megszegte, a törvény parancsát nem teljesítette, vagy annak értelmével kétségtelenül ellenkezően alkalmazta vagy a törvény által meg nem engedett rendelkezést tett.

A ténykörülmények bírói mérlegelése és értékelése, valamint a törvényalkalmazásnál elkerülhetetlen törvényt magyarázat során elkövetett tévedés, a törvény téves alkalmazása vagy nem alkalmazása önmagában még nem tekinthető törvénysértésnek, de annak minősíthető akkor, ha a bíróság valamely törvényszakasznak a tudományos közfelfogással vagy az erre vonatkozóan kialakult állandó felsőbbbírói gyakorlattal tudatosan vagy felületességből szembehelyezkedik vagy egyébként is a törvénynek kétségtelen értelmét figyelmen kívül hagyja s a büntetőjog általános elveivel, vagy a törvény szavaival vagy rendszerével ellentétesen határoz vagy intézkedik.

A törvénysértéseknek a Bp. 441. és 442. §-ai alapján három alakja különböztethető meg:

1. az elnézésből, felületességből elkövetett csekélyebb jelentőségű bírói botlások;

2. a hatásköri szabályok elnézéséből vagy meg nem értéséből előállott hatásköri túllépések, vagy alaptalan hatáskörleszállítás;

3. az érdemleges törvénysértések, vagyis az alsóbb bíróságok által a törvény alkalmazása során, a ténykörülmények mérlegelése vagy a törvény értelmezése tekintetében elkövetett tévedések, amidőn a bíróság a törvénynek a tudományos közfelfogás vagy a felsőbíróságok által állandóan követett magyarázatával szembehelyezkedik vagy a törvénynek teljesen világos és nem vitás rendelkezését nem követi vagy félreérti.

III. A jogegységi perorvoslat a gyakorlatban.

A jogegységi perorvoslat intézményét a Curia 24 évi gyakorlata teljes biztossággal, a törvényhozás által kitűzött célnak megfelelően alakította ki. A Bp. ide vonatkozó két szakasza körül nagyobb szabású nézeteltérések, irodalmi vagy joggyakorlati viták nem is merültek fel. A Curia mindjárt a Bp. életbeléptének első éveiben határozott és világos programmszerűséggel fogta fel az új perorvoslat feladatát. Az első években elég sűrűn, később a felmerülő esetekhez képest emelte fel intő szavát az alsóbíróságok által elkövetett, a jog egységét veszélyeztető botlások vagy törvénysértő tévedések ellen.

Első években a Bp., majd a Bn. életbelépte, azután a különböző új büntetőjogi tartalmu törvények elég alkalmat nyújtottak a koronaügyészségnek arra, hogy a törvénysértőnek látszó alsóbb bírói ítéleteket a Curia jogegységi tanácsa elé hozza. A koronaügyészség álláspontja ugyan eleitől fogva az volt, hogy az új rendkívüli perorvoslatot nem szükséges s a törvény intentiójával ellenkező lenne minden legcsekélyebb elnézés vagy apró-cseprő alaki hiba miatt igénybevenni, hanem csak akkor, amikor a törvénysértés teljesen kétségtelen és szembeszökő vagy amikor oly fontos elvi kérdésről van szó, melyre nézve az alsóbíróságok körében felmerült eltérések vagy a helytelen irányba tért gyakorlat megszüntetése, a büntetőbírósági joggyakorlat egységének megőrzése érdekében a Curia irányító beavatkozása kívánatos. A koronaügyészségnek a jogegységi perorvoslat igénybevételénél követett higgadt, objectív álláspontjára nézve eléggé beszélő adat, hogy a 24 év alatt hozott 970 jogegységi határozat közül talán mindössze 12 esetben hozott a curiai jogegységi tanács elutasító határozatot, a többi, vagyis mondhatjuk 99%-ában az eseteknek a koronaügyészség perorvoslata alaposnak találtatott.

A 970 határozatnak több mint egyharmada, csaknem a fele,

csekélyebb jelentőségü, elnézésből eredő törvénysértésekre vonatkozik. Szintén nagy része, közel egyharmada a határozatoknak a hatáskör hiánya miatt hozott. Aránylag a legkisebb tömeget képezi az érdemleges, a valóban elvi kérdésekben hozott határozat. Az egyes határozatok a felmerült esetekhez képest lévén hozva, természetesen felette változatos tartalmuak. A Btk. és a Bp. egyes §-aihoz a határozatok egész sorozata fűződik, míg vannak fontos szakaszok, melyeknek alkalmazása körében egyáltalán nem merült fel törvénysértés.

Ha a Curiának a jogegységi perorvoslat tekintetében követett gyakorlatáról egy rövid, összefoglaló képet akarunk nyerni, legcélszerűbb lesz előbb az elnézésből eredő kisebb jelentőségü, aztán a szintén legtöbbször nem elvi jelentőségü hatáskör hiánya miatti határozatokat csoportosítanunk és ezek után venni közelebbi szemügyre a fontosabb, elvi jelentőségü J. Határozatokat a Btk. és a Bp. s ezek melléktörvényeinek sorrendjében.¹⁾

1. Az elnézésből eredő, csekélyebb jelentőségü j. határozatok közül leggyakoribbak a pénzbüntetés átváltoztatására vonatkozók. A Btk. 53. §-ára vonatkozóan 19, a Kbt. 22. §-ára vonatkozóan 61 esetben hozott a jogegységi tanács határozatot. Legtöbbször a járásbíró által a pénzbüntetés átváltoztatási kulcsa tekintetében elkövetett botlásról volt szó. E tekintetben sajnos, igen sokszor az átváltoztatás legelemibb szabályaira kellett kioktatni a járásbírókat. Így volt eset, midőn vétéség miatt kiszabott 40 kor. pénzbüntetést egy napi fogházra változtatott át a járásbíró. Még nem régebben is, de még az 1921:XXVIII. t.-c. meghozatala előtt megtörtént, hogy a kihágás miatt kiszabott 50 kor. pénzbüntetést egy napi elzárásra változtatta át a járásbíró, azzal az indokolással, hogy a pénz időközben elértéktelenedett. A törvényhozás ugyan később érdemben elégtételt szolgáltatott az illető járásbírónak, de mint jogásznak semmi esetre sem lett volna szabad a fennálló törvényen egyszerűen túltennie magát.

A pénzbüntetések tekintetében gyakori elnézés, hogy az alsóbiróság akkor is kiszabja azt mellékbüntetésül, ahol a törvény nem írja elő, így a Btk. 290., 302. §. (felmenővel szemben elkövetve), 359., 367., 339. eseteiben, viszont a törvény ellenére mellőzi, pl. a 365., 402. §§. eseteiben. Bárminő csekély jelentőségü a kívülállók szemében az ilyen bírói botlás, a törvényesség szempontja követeli, hogy az ily elnézések felett, melyek elég sűrűn fordulnak elő, ne hunyjunk szemet. A

¹⁾ A J. H.-oknak áttekintésére, csoportosítására és felhasználására megbecsülhetetlen szolgálatot teljesített *Szeőke István*, kir. curiai tanácselnök, volt koronaügyész helyettes, aki a 24 év alatt hozott összes J. H.-ról pontos, lelkiismeretes és rendszeres tartalommutatót készített. Az alábbi összeállításaimat szintén ez a kitünő Mutató tette lehetővé.

koronaügyészség azért következetesen jogegységi perorvoslattal él ezek miatt s a jogegységi tanács is természetesen megállapítja a törvénysértést.

Hasonló botlás, midőn az alsóbíróság vétség miatt is kiszabja a hivatalvesztés mellékbüntetését, holott az csak büntetési esetén lenne kiszabható.

Elég gyakori a büntetés-kiszabás szabályaiban való botlás. Így arra is volt példa, hogy kihágás miatt fogházat szabott ki a járásbíró. Volt eset, hogy figyelmeztetni kellett a törvényszéket, hogy fegyházzól a Btk. 92. §-a alapján sem lehet fogházra leszállani. A Bn. meghozatala előtt többször megesett, hogy a 16 évesnél fiatalabb vádlottra a bíróság határozott idejű javítóintézeti elhelyezést mondott ki. Legtöbb botlás, sőt értelmes tévedés történik az összbüntetés kiszabása tekintetében. Két ízben is ki kellett mondani jogegységi határozatban, hogy anyagi halmazat esetében nem szabad mindenik büncselekményre külön szabadságvesztésbüntetését kiszabni. Egy esetben arra kellett kitanítani a törvényszéket, hogy az összbüntetés a Btk. 104. §. esetében sem haladhat meg 15 évet. A Btk. 104. §-ának alkalmazása tekintetében sokszor a legelemibb szabályok megsértése miatt kellett a jogegységi perorvoslattal élni.

A Büntető Novella köréből különösen a fiatakoruakra elrendelhető intézkedések tekintetében követtetnek el sűrűn kisebb botlások. Többször kellett figyelmeztetni a fiatakoruak bíróságát, hogy gyermek ellen büntető eljárásnak nincs helye. 15 esetben kellett törvénysértőnek kijelenteni a fiatakoruak bíróságának azt a határozatát, amellyel gyermekre a javító nevelést rendelte el, vagyis nem nézte meg jól a Bn. 15. §-át, mely szerint az erkölcsi romlás veszélyének kitett gyermekre nézve a fiatakoruak bírósága csak értesíti a gyámhatóságot, de a javító nevelés elrendelése ily esetben a gyámhatóság joga. 8 esetben kellett megállapítani a törvénysértést amiatt, hogy a fiatakoru értelmi és erkölcsi fejlettségét megállapította, a fiatakoru büntetőjogi felelősségét kimondta a fiatakoruak bírója anélkül, hogy az illető fiatakoru értelmi és erkölcsi fejlettségét megállapította volna. Legújában is előfordult, hogy 18 évesnél idősebb vádlott ítéltetett javító nevelésre. Gyakori botlás, hogy fiatakoru ellen pénzbüntetés szabatik ki az Fb. 69. §-a esetén kívül is. Többször sértette meg a fiatakoruak bírósága azt a szabályt, hogy a fiatakorura 15 napnál rövidebb tartamu fogházbüntetés nem szabható.

Az anyagi büntetőjogi melléktörvények közül gyakrabban sértik meg az alsóbíróságok az erdőtörvény (erdei lopás), a mezőrendőri, a védjegybitorlási és a véderőtörvényeket.

A Bp. körében elkövetett kisebbszerű — más szempontból annál kirívóbb — botlások: Volt eset, hogy a vádtanács előtt a kifogások tárgyában tartott tárgyalás a kir. ügyész jelenléte

nélkül tartatott meg. (114.) Többször kellett a jogegységi határozatban kifejezni, hogy a járásbiróság előtti tárgyaláson is elmaradhatatlan a vádképviselő, valamint hogy vád nélkül az eljárás nem folytatható. (45., 73., 99., 102., 129., 185., 248.) Vádlott jelenléte nélkül nem tartható főtárgyalás. (236., 459.) A határozathozatalban csak olyan bíró vehet részt, aki a főtárgyalás egész tartama alatt jelen volt. (4.) Felmentés után nem lehet az ügyet más bírósághoz áttenni. (118., 429.) Felmentés esetén büntetés nem szabható ki. (164.) Törvénysértés, ha a vádlott a rendelkező részben tettesnek, az indokolásban pedig felbujtónak minősítették. (888.)

Meglehetősen gyakori apróbb törvénysértés követtetik el az ítélet szerkesztése körében, így midőn az ítéletet szerkesztő bíró vagy jegyző elfelejti felhívni a Btk. 92. §-át, elfeledkezik a bűnügyi költségekről vagy a magánjogi igény felől rendelkezni. 19 esetben feledkeztek meg az alsóbíróságok a reformatio in peius tilalmáról.

A bűnügyi költségek részletkérdései tekintetében igen sok (több érdemleges) törvénysértés történik, így volt eset, amikor azt kellett kimondani, hogy ha a vádlott bűnösnek ítéltetett, a bűnügyi költségek nem róhatók az állam terhére. (47.) A Bp. 482. §-ának világos rendeletét 18 esetben sértették meg az alsóbíróságok, magánvád alapján folytatott perben a vádlott felmentése esetén a bűnügyi költségeket nem a magánvádlóra, hanem az államra rótták.

Allandó tárgya a jogegységi perorvoslatnak a Bp. 518. §-a, a büntetések egyesítése és az összbüntetés kiszabása. Erészben is sokszor elemi kérdésekben kell a törvénysértést megállapítani: így, hogy az összbüntetés kiszabására, illetőleg a büntetések egyesítésére elsőfokon a törvényszék és nem a Tábla bírhatáskörrel. (273.)

Igen gyakori a törvénysértés a Bp. 527. §-ára, a járásbiróság előtti eljárás megindításának, illetőleg az eljárás megtagadásának feltételeire vonatkozólag (11 eset).

Volt eset, amikor a törvényszéket kellett figyelmeztetni, hogy a fellebbviteli ügyben hozott ítéletet is köteles indokolni. (100.)

A fiatalkornak bírósága előtti eljárásra vonatkozólag gyakori törvénysértés, hogy a fiatalkornak bírója oly egyén felett ítél, aki a cselekmény elkövetésekor már nem volt fiatalkoru (9 eset). Volt eset, amikor a Fb. 21. §. ut. bek. világos tilalma ellenére a fiatalkoru ellen vizsgálati fogság rendeltetett el. (847.)

2. *A hatásköri törvénysértések*, melyek lehetnek szintén egyszerű felületességből eredő kisebb botlások, de érdemleges elvi kérdésekben való tévedések is, annyiban birnak különös jelentőséggel, hogy a Bp. 442. §-ának rendelete értelmében, ha a Curia a jogegységi perorvoslat során a hatáskör hiányát álla-

pította meg, köteles a törvényt sértő ítéletet megsemmisíteni és az ügyet az illetékes hatósághoz utasítani. A Curiának a hatáskör hiánya kérdésében hozott jogegységi határozatai tehát nemcsak elvi jelentőségűek, amennyiben sok vitás kérdésben utbaigazítást adnak jövőre az alsóbíróságoknak, de mindig gyakorlati értékűek is.

A hatásköri törvényt sértések sorában a leggyakoribb eset minden kétségen felül a katonaszökevény által a szökés tartama alatt elkövetett büncselekmény hovatarozása. A legelső jogegységi határozat is e tárgyban hozott (1901 febr. 21.) s azóta a 24 év alatt nem kevesebb, mint 72 alkalommal kellett törvényt sértőnek kimondani a polgári bíróságok határozatát, melyek a véderőtörvény (1889: VI. 62. §-a, 1912: XXX. t.-c.) világos rendelkezései ellenére a katonaszökevényt a polgári Btk. alá tartozónak tekintették. (Legutóbbi határozat a 962. sz. 1923 nov. 9-én hozott.)

Hét esetben kellett azt is külön kimondani, hogy a szabadságot katonai által elkövetett büncselekmény megtorlása nem a polgári, hanem a katonai bíróságok hatáskörébe tartozik. (33., 390., 453., 462., 474., 483., 528.) Hat esetben, hogy a tényleges szolgálatban álló katonai büncselekménye a katonai bíróság elé tartozik. (30., 120., 342., 740., 763., 926.)

Számos egyszerű és világos kérdésben kellett jogegységi perorvoslattal élni az esküdtbíróságok hatásköre tekintetében is. Így jogegységi határozatban kellett kimondani, hogy főgimnáziumi tanár ellen, másszor a Máv. személyzete ellen sajtó útján elkövetett rágalmazás vagy becsületsértés az esküdtbíróság hatáskörébe tartozik. (599., 660.)

Hosszu sorozata a jogegységi határozatoknak szól a törvényszék hatáskörének tisztázásáról.

Fontosabb, elvi jelentőségű határozatok: A Kbtk. 33. §-ába ütköző kihágás, ha nyomtatvány útján követtetett el, az esküdtbíróság hatáskörébe tartozik. (200.) Az 1897: XXXIV. 20. §-ába ütköző vétség (zárt tárgyalásról tiltott hírlapi közlés) nem az esküdtbíróság, hanem a törvényszék hatáskörébe van utalva. (694.)

A katonai büntetőbíráskodás terjedelmére nézve fontos az a J. H., mely kimondta, hogy ha az eljárás tárgyát képező cselekmény nem közönséges büncselekmény és az illetékes katonai hatóság a bünvádi eljárás előkészítésére vagy megindítására nem tett intézkedést addig, míg vádlott a katonai szolgálat alól bizonytalan időre felmentetett, akkor a katonai büntetőbíráskodás a Kat. Bp. 16. §-a értelmében véget érven, e büncselekmény elbírálása a polgári bírósághoz tartozik, bár vádlott a cselekmény elkövetése idején katonai volt. (743., 851.) Helyesen mondta ki egy J. H., hogy amikor a polgári bíróság már ítéletet hozott és jogegységi perorvoslat folytán semmisített meg

a polgári bíróság ítélete és eljárása és utaltatott az ügy a katonai bíróság hatáskörébe, ezzel a hatásköri összeütközés is elintéztét nyert. (737.)

Helyesen tisztázta a felmerült vitás kérdést a jogegységi tanács annak a kimondásával, hogy a fiatakoruak által elkövetett árdrágító visszaélés vétsége nem az uzorabíróság, hanem a fiatakoruak bíróságának hatáskörébe tartozik. (901., 921.) Kapcsolatos ezzel az a kijelentés, hogy sem az Áv., sem az 1920 : XXVI. t.-c. nem tartalmaz oly rendelkezést, hogy fiatakoruak ellen más intézkedés volna tehető, mint a Bn. 16., 17. és a Fb. 23. §-ában van. Törvénysértő azért, mikor az uzorabíróság az Áv. 1. §-a alapján pénzbüntetésre ítélte a fiatakorut. (901., 922.)

Fontos és kényes ügyekben döntött a jogegységi tanács, midőn a háboru alatt és után kiadott különböző rendeletekkel életbeléptetett gyorsított, rögtönítélő, majd a kommunista ügyekben eljáró bíróságok hatáskörére vonatkozólag felmerült vitás kérdésekben állást foglalt s az ügyeket a megfelelő illetékes fórumokhoz utasította. Ily határozatok: Polgári személyek által katonai törvény alá tartozó egyénekre vonatkozóan elkövetett fogolyszöktetés nem tartozik a polgári bíróság hatáskörébe (négy eset, 810., 853. stb.); a királyi ház tagja elleni sértés vétsége a gyors. elj. alá tartozott (677., 679.); fiatakoruak bírósága a Gy. E. szabályait nem alkalmazhatja, így ha fiatakoru követ el a Gy. E. alá tartozó cselekményt, nem a fiatakoruak bírósága, hanem a rendes bíróság jár el (744.); törvénysértés, ha a rögtönítélő bíróság azért teszi át az ügyet a rendes bírósághoz, mert a szándékos emberölés kísérlete és bűnrészessége nem tartozik a rögt. bírósághoz (852.); a kommunista ügyekben való eljárást szabályozó 1919. évi 4039. sz. M. E. rendelet 13. §-a értelmében az újrafelvétel ily ügyekben a rendes eljárás szerint ítélező bíróság hatáskörébe tartozik. (924.)

3. Legfontosabbak a jogegységi határozatok közül azok, amelyekben a Curia elvi kijelentést tesz, vagyis bizonyos, eddigelé vitás büntetőjogi kérdésben a maga felfogását elvi élel juttatja kifejezésre, törvénysértőnek minősítven az ezzel ellenkező alsóbírósági határozatot vagy intézkedést. A Curianak ugyan ezidőszerint nincs módjában az ilyen elvi jellegű határozatokat kifejezetten ilyenekül megjelölni s kétségtelen, hogy ezek a jogegységi határozatok hatályukra nézve semmiben sem különböznek a többi jogegységi határozatoktól, de kiemeli, megkülönbözteti ezeket mégis a tartalmuk, a bennük foglalt fontos kijelentés, amit az összes bíróságok bizonyára jövendőre zsinórmértékül fognak tekinteni a jogalkalmazásban. Különösen amióta a jogegységi tanács az elnökön kívül tíz tagból áll, tehát a Curia büntetőbíráinak közel a felét foglalja magában, ennek a tekintélyes testületnek elvi jelentőségű nyilatkozatait,

ha hivatalosan nem mondhatók is döntvényeknek, sőt az *elvi határozat* kifejezés sem használható rájuk, de mégis gyakorlatilag alig különböznek a Jogegységi Döntvényektől, amelyeket teljesen hasonló módon alkot ugyanaz a jogegységi tanács.

Különösen az utóbbi években láttak egymás után napvilágot oly fontos jogegységi határozatok, amelyek a szabatos formulázás, a meggyőző tudományos indokolás által is (az 1918 ápr. 23. óta hozottak *Magyar* István kir. curiai bíró, a jogegységi tanács előadójának tollából) szemmel láthatólag kiemelkednek a többiek, az egyszerűbb határozatok közül, melyekkel sok fontos elvi kérdésben céltudatosan irányítani kívánja a Curia az alsóbíróságokat a jogalkalmazás nehéz munkájában.

Első helyen kell itt kiemelnem a Bp. 441. és 442. §§-aira vonatkozólag hozott magyszámu határozatot, melyekkel nem egyes alsóbírói határozat törvénysértő voltának a megállapítása a fő, hanem a jogegységi tanács mintegy a jogegységi perorvoslat feltételeit, határait és a jogegységi határozatok hatályát akarja körvonalozni. Az e tárgyban hozott fontosabb határozatok a következők:

A jogegységi perorvoslat kerete és köre csak az, hogy a törvénysértés elvontan és elvi alapon megállapíttassék és kiküszöböltessék. Amíg tehát a rendes perorvoslat folytán hozott bírói döntésnél *a konkrét eset konkrét értékelése történik*, addig a jogegységi határozatnál a törvény helyes értelmének megállapításával *egy általános elv mondatik ki*, mely minden esetre áll s irányadó. (840. 1920 okt. 13.) E perorvoslat jogi alapja olyan általános jelentőségű, elvi súlyú törvénysértés, melynek meghagyásával a jogszolgáltatás egysége veszélyeztetve van (ahol a bíró a törvényhozás akaratát meghamisítja), de nincs helye ott, ahol a konkrét tényállásoknak a törvényes tényálladék keretébe való beillesztésének felismerő, latolgotó, mérlegelő és értékelő bírói munkájáról van szó. A bíróságok szabad cognitiójához — amíg azok jogelveket, általános törvényi igazságokat nem sértenek — e perorvoslattal nyulni nem lehet. (895.)

A jogegységi tanács nincs jogositva tény megállapítására. (898.) A Curia e perorvoslat keretében csak világos, a valóknak elfogadott tényállásból kétségtelenül folyó törvénysértéseket állapíthat meg, de nincs feljogosítva, hogy maga állapítson meg tényeket, hogy ténybeli következtetéseket helyesbítsen, hogy a törvénysértés megállapításánál feltevésekből induljon ki. (911.)

Ha a Curia a semmiségi panaszt visszautasította, akkor ez ügyben helye van a perorvoslatnak, mert a visszautasítás nem az ügy érdemére vonatkozó intézkedés. (904.)

A Bp. 442. §-a alapján a vádlott nem menthető fel, ha nem

abban a cselekményben, de más, enyhébb cselekményben volna bűnösnek kimondandó. (130., 415.)

Amikor nem hatáskör, hanem illetékesség sértetett meg, nincs helye áttételnek. (314.)

Annak megállapítása, hogy a vádlott fellebbezési indokai, vagy a védő perorvoslata törvénysértéssel utasítottatott vissza, a felekre nem bir hatállyal. (357., 389., 470.)

A szakirodalomban vitatkoztak afelett, hogy a 442. §. utolsó bekezdése értelmében a Curia köteles-e a törvénysértés megállapítása esetén az elítéltet felmenteni vagy büntetését enyhíteni, avagy ez csak jog (facultatív lehetőség) a Curiaúra nézve. A jogegységi tanács az utóbbi álláspont mellett döntött, kimondván, hogy a Curianak csak joga van a büntetést enyhíteni, de ez nem kötelező, így ha a minősítést a Curia helyesbiti is, de úgy találja, hogy a büntetés a törvénynek egyébként megfelel, kimondja, hogy a büntetést a Curia által helyesbitett minősítés mellett kiszabottnak tekinti. (853.) Ez a határozat nézetem szerint megfelel nemcsak a törvény világos nyelvtani értelmének, de érdemben is helyes, mert lehetnek esetek, amikor a felmentésnek vagy a büntetés enyhítésének nem lenne értelme, pl. ha az elítélt időközben meghalt, vagy a büntetést kitöltötte vagy kegyelmet kapott, vagy pedig az alaki törvénysértés ugyan megállapítandó, de a Curia a kiszabott büntetést az anyagi igazsággal megegyezőnek találja.

Az elvi jelentőségű jogegységi határozatok sorából, melyek valamely törvénysértőnek talált alsóbírói határozattal szemben a törvény helyes értelme felől észlelt vitát vagy ingadozást akarnak helyes vágányra terelni, az anyagi jogot illetőleg nevezetesebbek a következők:

A Btk. 2. §-ára vonatkozóan: A B. Novellának a fiatalkoruakról rendelkező része II. fejezete enyhébb, mint a Btk. vonatkozó része. (530.) A Bn. életbeléptének első évében ez a kérdés a szakirodalomban is erősen vitatott volt, a Curia a törvény helyes értelmét s az irodalom többségének az álláspontját szögezte le e J. H.-tal s rövidesen utját vágta sok újabb vitának és a joggyakorlat ingadozásának. A correctionalis-tiora vonatkozik: Törvénysértő, ha a bíróság a vádlott büntetését börtön helyett a 92. §. alkalmazásával fogházban szabja ki és a cselekményt nem minősíti vétségé. (909.)

A pénzbüntetés kiszabásának és átváltoztatásának szabályaira nézve a sok csekélyebb jelentőségű J. H. mellett fontosabbak: 15 évi fegyházbüntetés esetén a kiszabott pénzbüntetést szabadságvesztésbüntetésre nem lehet átváltoztatni. (189., 274.) Ez a szabály áll a Btk. 104. §-a esetén is. (80., 536.) Összbüntetés kiszabása esetén is áll az a szabály, hogy a mellék-büntetésül kiszabott pénzbüntetés azonnemű szabadságvesztésre

változtatandó át, melyre a vádlott a pénzbüntetésen felül ítéltetett. (637.)

A hivatalvesztés és a politikai jogok gyak. felfüggesztésének az 54. §. alapján való mellőzése esetén, ezt az ítéletben kifejezetten ki kell mondani és indokolni. (284.) Törvénysértés, ha büntett és vétség halmazata esetén a vádlottra tíz évi hivatalvesztés szabott, holott az illető büntetetre ez a mellékbüntetés nincs előírva. (908.)

Elméletileg is teljesen szabatos kijelentés: A szándék az egyes törvényes tényálladékok átfogásából és az ismert tényálladékok akarásából áll. (907.)

A Btk. 92. §-a ugyanazon cselekményre előirt fő- és mellékbüntetésnél egységesen alkalmazandó, egyedül a mellékbüntetésre vonatkozóan nem. (143.) A 92. §. alapján börtön helyett csak hat hónapon alul szabható ki fogházbüntetés, hat hónapban vagy ennél hosszabban nem. (909.)

A Btk. 94. §-ára vonatkozólag: Törvénysértő, ha a bíróság a fiatakorura kiszabott fogházbüntetésből a vizsgálati fogság, helyesen őrizetben tartás címén bizonyos időt kitöltöttnek vesz (847.), épügy törvénysértő az internálásban töltött idő beszámítása a börtönbüntetésbe. (848.)

A folytatólágosságra helyesen jelenti ki egy J. H., hogy a folytatólágos büncselekmény megállapítása a jogsértés egységét tételezi fel (194.), még szabatosabb egy másik: Mikor a sértett egy, a veszélyeztetett érdek azonos, a részselekmények gyors egymásutánban követik egymást, mikor a több részletből álló cselekvés egységes akaratelhatározásra mutat az egységes érdekekben keletkezett szándék folytán, akkor a cselekmény folytatólágos. (877.)

Az összbüntetésben a halmazatban álló mindenik büncselekmény törvényes büntetésének érvényesülnie kell, de úgy, hogy a büntetések teljes cumulatioja elkerültessek. Így a 97. §-ban említett egy évvel emelés csak lehetőség, melynek határa gyakorlatilag, a halmazatban álló büncselekmények törvényes büntetésének összeadott időtartama alatt van, azt sem el nem érheti, se meg nem haladhatja. (830.) A 103. §. rendelkezése a mellékbüntetésekre nem összbüntetés kiszabását, hanem azt jelenti, hogy több oly büncselekmény találkozásakor, melyek mindenkére mellékbüntetés van megállapítva, ezek össztartama az 57. §-ban szabott határon túl nem terjedhet. (477.) A 103. §. értelmében az összbüntetés tárgya csak szabadságvesztésbüntetés lehet, így a már kiszabott mellékbüntetés nem mellőzhető. (7.) Törvénysértő, ha az összbüntetés kiszabása azért tagadtatott meg, mert az első ítéletben kiszabott büntetését vádlott már kiállotta, mielőtt az összbüntetésre irányuló indítványt előterjesztették volna, holott akadály csak akkor lett

volna, ha vádlott első büntetését már kiállja, mielőtt a második ítélet meghozatott. (920.)

Nyomozólevél kibocsátása esetén a Figyelő-lapnak az Orsz. bűnügyi nyilvántartó hivatal részére történt elküldése napján kezdődik az elévülés. (619.)

A Btk. 112. §-ában megállapított három havi indítványi határidőbe az a nap is beszámítandó, amely napon az elkövetett büntett vagy vétség és annak elkövetője az indítványra jogositottnak tudomására jut. (177., 395.) Az árvaszék, mint a kiskorú gyermek gyámhatósága a gyermek jogainak megvédéséről törvényes képviselő kirendelése útján gondoskodik ugyan, de az ezt illető jogokat önmaga nem gyakorolhatván, a magánindítvány előterjesztésére nem jogosult. (495.) Ujrafelvétel esetén az indítvány visszavonásának nincs helye. (16., 627.)

A jogerős ítélettel megállapított büntetés végrehajtása a Bp. 494. és 504. §§-ai értelmében a kir. ügyészséget illetvén, a végrehajtás elévülése iránt felmerülő kérdés eldöntése nem a bíróság, hanem a kir. ügyészség hatáskörébe tartozik. (292.)

A Btk. különös részére vonatkoznak: A királyi ház halott tagjának megsértése a Btk. 141. §-a alá tartozik, így hivatalból üldözendő. (265.)

Alaposan fejti ki egy J. H. az izgatásnál a szándék elemeit: Az izgatásra vonatkozó szándék nem más, mint a tudat és akaratban fölölelése mindannak, amit a törvény az izgatas jogi tényálladéka gyanánt előír, vagyis át kell fognia az elkövetésnek a 171. §-ban meghatározott módját, az osztály stb. elleni gyűlöletkeltést vagy a tulajdon elleni izgatást. A gyűlöletkeltésre, mint az izgatás ismérvére vonatkozó szándék nem jelent mást, mint azt, hogy a vádlott által használt kifejezések tárgyilag alkalmasak legyenek a gyűlölet, a megvetés, az ellenséges indulat kiváltására és hogy vádlott ezt alanyilag belássa, tudja és azt, t. i. a kifejezést, akaratosan használja. Tehát a szándéknak nem alkotó része az érzelem, ami a bűncselekmény rugója, még kevésbé az a célzat (az az óhajtott eredmény), melynek kedvéért vádlott cselekszik és amit elérni akar. (907.)

Helyes alkotmányjogi megállapítás: Az u. n. tanácsköztársaság hatalmaskodása által érvényesülésében akadályozott magyar alkotmányos államforma ezen időben is fennállott, így az ez ellen ezidőben intézett támadás a Btk. 173. §-át megállapítja. (834.) Törvénysértő, ha a proletárdiktatura vádbiztosa és a direktoriumi tagok a Btk. 193. §-a alapján ítéltettek el, holott ezek nem voltak közhivatalnokok. (863.)

Számos J. H. határozat hozatott a Btk.-nek a becsületsértési fejezetében foglalt egyes szakaszaira. Ezek jó része ma is, az új Bv. uralma alatt is, jelentős maradt. Így csak mutatoul említem fel, hogy a Btk. 266. §-a (Bv. 17. §.) nem vonatkozik a

községi képviselőtestület gyűlésén valamelyik képv. tag által tett rágalmozó állításra vagy használt gyalázó kifejezésre. (508., 254., 589.) Tetteleges becsületsértés nem részeseül e §-ban biztosított büntetlenségben. (672.) A felhatalmazás bemutatása, eltekintve az általános elévülési időtől, nincs határidőhöz kötve, így az ítélethozatal előtt bármikor bemutatatható. (427.) Ugyanezt ismételik a Bv. 8. §-ára vonatkozóan a 791. és 823. sz. határozatok. A büntetés végrehajtásának a Bn. 1. §-a alapján kimondott felfüggesztése (Btk. 277., St. 43. és Bv. 28. §.) az ítéletnek a hírlapi közzétételére nem terjed ki. (539.)

A haláltokozó súlyos testi sértés tekintetében fontos: Bántalmazásra irányuló közös és egyetértő szándék és a közös, együttes tevékenység mellett közömbös, hogy az eredmény melyik vádlott bántalmazásának folyománya, mivel itt az eredmény a közös és együttes bántalmazás összehatásának veendő és az együtt, közösen cselekvő vádlottak tette társakként tartoznak felelősséggel. (867.)

A Btk. 330. §-ában irt büntettnék vétséggő történt minősítése esetében a 332. §-ban irt pénzbüntetés mint mellékbüntetés nem szabható ki. (302.)

A Btk. 342. §-a nem alkalmazható, vagyis a vő által apósa kárára elkövetett lopás — ha a vő az apósa háztartásában él is — nem magánindítványi cselekmény, miután az após és a vő nem rokonok, hanem sógorok. (893.)

A Btk. 461. §-a értelmében közhivatalnokok a MÁV.-nál, a Kassa-Oderbergi vasutnál alkalmazottak (634., 746.), a villamos vasuti kalauzok. (769.)

A büntetés végrehajtás felfüggesztésének (Bn. 1. §.) hatálya a mellékbüntetésként kiszabott pénzbüntetésre is kiterjed. (456.) Az államfogházbüntetés végrehajtása nem függeszthető fel. (460.) Fiatalkorakkal szemben a büntetés felfüggesztése nem alkalmazható. (510., 778.) A kir. ügyésznek a Bn. 10. §-ában adott perorvoslati jog a vádelvvel közvetlen kapcsolatba nem hozható, így ha a vád képviseletében főmagánvádló járt is el, a kir. ügyésznek az ítélet kihirdetésekor joga van a felfüggesztés miatt perorvoslattal élni (591.), e célból a felfüggesztést kimondó ítélet a kir. ügyésszel közlendő. (814.)

Törvénysértő, ha az 1913:XXI. t.-c. 1. §-a alá eső csavarás kihágása miatt elítélt fiatalkorut a bíróság a Bn. 33. §-a ellenére dorgálásra vagy próbárabocsátásra ítéli. (709.)

A törvénysértés és az anyagi igazság viszonyát szépen világítja meg a köv. J. H.: Panaszos a helyreigazító nyilatkozatában (St. 22. §.) rosszindulatulag sértő kitételt is használt, a törvényszék ezt a szót, mely a St. 20. §-ának nem felel meg, kihagyta és az egyébként szabályszerű nyilatkozatot rendelte közzétenni. A törvényszék eljárása ugyan formailag nem szabályszerű, mert ellenkezik a 22. §. ut. bek.-ével s így nincs

megengedve, de törvénysértést nem foglal magában, mert *a betűvel szemben a törvény szellemét véve irányadóul, az anyagi igazságot emelte érvényre.* Ezért e szabálytalanság miatt használt. j. e. perorvoslat elutasított. (910.) Ez az okfejtés böles tiltakozás a betürágás, a szavakon való nyargalás ellen. Csak örvendetes, hogy a Curia legújabb gyakorlata nyíltan szembehelyezkedik a formalistikus törvényértelmezéssel, kifejezetten elismerve a bibliai (ujtestamentomi) tételt: a betű megöl, a lélek az, ami megelevenít.

A Bv. 21. §-ának az a szabálya, hogy a Bv. 20. §-ában foglalt vétség magánindítványi cselekmény, abban az esetben is alkalmazandó, ha a sértett közhivatalnok és a vád hivatása gyakorlására vonatkozik. Így ez a vétség ilyenkor is a járásbiróság hatáskörébe tartozik. (750., 881.)

Alkotmányjogi jelentőségü J. Határozatok: Az 1920. évi I. t.-c. 1. és 10. §-ai értelmében a nemzetgyűlési választások alkotmányos jogszerűséggel készítették elő, vitettek végbe és az ezirányban kiadott törvénytörölő rendeletek minden vonatkozásban alkotmányos érvénnyel bírnak. (832., 835., 836., 837.) Az 1920 : X. t.-c. 16. §-ában a nem alkotmányos miniszterekre stb. vonatkozó kivétel nem tür kiterjesztő magyarázatot, tehát ez a rendelkezés a nem alkotmányos számvevőszéki elnökre nem vonatkozik. (838.)

A büntető perjogot illető fontosabb J. H.-ok: A Bp. 22. §-ára vonatkozóan: Törvénysértő, ha az esküdtbiróság a főtárgyalás folyamán, a bizonyító eljárás befejezése után az esküdtek előtt tárgyaló ügyet, az esküdtek mellőzésével leendő tárgyalás végett a törvényszék mint büntetőbiróság elé utalta azért, mert a kir. ügyész az eredeti vádat megváltoztatva, olyanért emelt vádat, mely a törvényszék hatáskörébe tartozik, holott ily áttételnek csak a főtárgyalás elrendelése előtt van helye. (471.)

A tanu az eskü letételének törvényes ok nélkül való megtagadása miatt a Bp. 195. §-a értelmében csak egyizben büntethető pénzbüntetéssel, ennek eredménytelensége esetében pedig letartóztatandó, de ellene több izben pénzbüntetés nem alkalmazható. (668.)

Nagyszámu elvi jelentőségü J. E. hozatott a tettazonosság kérdésében, ezek közül a jelentősebbek: A vád tárgyát a tett képezi, ugy amint az a vádló által panaszolt tényekben nyilvánul; a vád tárgyává tett cselekmény minősítésénél tehát nem a fél részéről erre vonatkozóan tett nyilatkozat, hanem a panaszolt tények mibenléte az irányadó. (448.) A vád és az ítélet tárgyát a tett képezi és pedig abban az alakulatban, melyet az a vádló által panaszolt, illetőleg a bíróság által megállapított tények szerint nyert; így a vád fennforgásának és hatályának elbírálásánál egyedül az az irányadó, hogy a vádló milyen tényeket panaszol; emellett a vádló részéről a cselek-

mény minősítésére és ezzel kapcsolatban a vád fenntartására vagy elejtésére vonatkozóan tett nyilatkozat közömbös és a bíróság döntését nem befolyásolhatja, (tehát ha a tett miatt a vád fenntartatott, csak az egyik lehető minősítés miatt ejtetik el a vád, nincs vádelejtés. 442.) A törvényben említett tett alatt olyan tettet kell érteni, mely valamely büntetőjogilag védett érdeket sért vagy veszélyeztet. Amíg tehát a sértett és a védett érdek ugyanaz és az elkövetés egysége is kétségtelen, addig a tettazonosság tekintetében nincs kétség. Így megvan a tettazonosság, ha a panaszolt és a bizonyított sértő kifejezések nem teljesen azonosak. Nem szünteti meg a tettazonosságot az sem, ha az eredeti panasznak a rágalmozó tényállításra vonatkozó része bizonyítást nem nyert. (813.) A sértett érdek azonossága nem egyedüli lényege a tettazonoságnak, hanem kell, hogy a történeti esemény a tettazonosság természetéből folyó egyéb lényeges kellékek tekintetében is ugyanaz legyen; így ha a bíróság ugyanolyan, de más időben elkövetett izgatás miatt is elítéli a vádlottat, mely miatt a kir. ügyész nem emelt vádat, ez törvénytértő. Törvénytértő, ha a bíróság más sértett kárára és más helyen elkövetett büncselekmény miatt itéli el a vádlottat, mint amiért vád emeltetett, míg az emelt vád felett nem határoz. (928.) Törvénytértő, ha a fiatakoruak bírósága elítéli azt, aki ellen a rendes bíróság már korábban jogerősen felmentő ítéletet hozott. (928.)

A bejelentett fellebbezést csak a bejelentő vonhatja vissza, a vádlott fellebbezését tehát a védő vissza nem vonhatja a vádlott jelenlétében sem. (524.)

Törvénytértő, ha a felsőbíróság az első ítéletnek a minősítésről rendelkező részét hivatalból figyelembe veendő sem. okból semmisítvén meg, a vádlottat a Bp. 438. §-a ellenére súlyosabban büntette. (764.)

Törvénytértő, ha az újrafelvétel folytán hozott ítélet az alapperbeli ítéleteknek a bűnösségről és minősítésről rendelkező részét hatályában fenntartja, mégis egyedül a büntetést illetően tesz változtatást. (703.)

Arra az elítéltre, aki az ellene megállapított szabadságvesztésbüntetést a Bp. 506. §-a 2. bek. értelmében megkezdi, a büntetés annak tényleges megkezdése napjától számít és e naptól a jogerőig töltött idő beszámítás tárgyát nem képezheti. (Tíz határozat, utolsó 879. sz.) Nem képezheti beszámítás tárgyát az az idő sem ilyen esetben, mely a II. bir. ítélet kelte és kihirdetése közt telt el. (89.)

A Bp. 518. §-a alapján összbüntetés kiszabására, illetőleg a büntetések egyesítésére elsőfokon a kir. törvénytörök és nem a kir. ítéletábla bir hatáskörrel. (273.) Törvénytörök, ha a kir. tábla a törvénytörök összbüntetést kiszabó ítéletét felülvizsgálja. (897.)

A Bpn. életbelépte óta a Bp. 439. §-a a járásbiróság hatáskörébe tartozó ügyekben használható semmiségi panaszokra nem alkalmazható, hanem ezen ügyekben is egyedül a Bpn. 32. §. 1. bek. az irányadó. Így a törvényben kizárt sem. panasz elfogadása vagy visszautasítása iránti határozat hozatalára nem a törvényszék, hanem a Tábla hivatott. (705., 816.)

A Fb. 10. §-ára vonatkozóan: Fiatalkoruk bűnügyében összbüntetés kiszabásának egyáltalán nincs helye. Törvénysértő tehát, ha a fiatalkorú vádlott bűnügyeinek egyesítése helyett a bíróság a vádlottra a Btk. 96., 97., 104. és a Bp. 517., 518. §-ai értelmében összbüntetést szab. (855.) A fiatalkorúak bírósága által felmentett fiat. vádlott terhére, a kir. ügyész megnyugvása esetén, a bűnösség kérdésében a sértettet a Fb. 33. §-a értelmében a perorvoslat joga feltétlenül megilleti, tekintet nélkül arra, hogy a 33. §. 2. bekezdése a büntetés kiszabása tekintetében a perorvoslat jogát korlátozza. (805.)

Rögtönítelő eljárásban a bíróság e rendelet 38. §-a értelmében szabja ki a büntetést. Törvénysértés tehát ha a bíróság emellett a Btk. 92., vagy a 66. §-át alkalmazza. (865., 880.) A mellékbüntetések azonban ily esetben is a Btk. értelmében alkalmazandók. (894.)

A gyorsított b. eljárásban (1919: 4039. M. E. sz.) pótmagánvádznak nincs helye. (889.) Ellenben az uzsorabíróság előtti eljárásban helye van. (889.) E határozatok első része kihívta maga ellen a bírálatot. *Zehery Lajos* (Bjt. 74. k. 165. l.) és *Degré M.* (Jogállam 1923. 91. l.) alaposan kimutatták, hogy a 4039/1919. M. E. rendeletről nem folyik az, hogy a komm. bír. eljárásban pótmagánvádznak nincs helye, sőt miután ez a rendelet — a gyorsított b. eljárásról szóló három régebbi rendeletről eltérően — nem tartalmaz kifejezett tilalmat e tárgyban, ebből is folyik, hogy pótmagánvádznak itt, a Bp. általános szabálya értelmében helyet kellene adni.

A J. H.-ok értékére és jelentőségére különben e megjegyzésem kapcsán éppen ki kell fejeznem, hogy a 970 J. H. közül alig egynéhány ellen lehet tudományos vagy gyakorlati szempontból kifogást emelni. A legtöbb jogegységi határozat az elméletileg helyes és gyakorlatilag is helyt álló felfogást jut-tatja érvényre.

IV. A jogegységi perorvoslat de lege ferenda.

A 24 évi gyakorlat vázlatos bemutatása talán eléggé igazolja a tanulmányom elején tett állításomat, hogy az új perorvoslat beváltotta a hozzá fűzött reményeket. A Bp. miniszteri indokolása azt írta, hogy a jogegységi perorvoslat behozatala első sorban az igazságszolgáltatás emelésére van rendelve. El nem vitatható, hogy az alatt a 24 év alatt, mióta ez az új per-

jogi intézmény alkalmazásban van, jelentékenyen hozzájárult igazságszolgáltatásunk szintjének emeléséhez. Igaz, hogy sok gyarlóság, az alsóbíróságaink által elkövetett sok botlás és tévedés került így napfényre, de viszont éppen ez a jogállam eszméjéhez méltó állapot, ha az ily bírói hibák felett, amiket a felek rendes perorvoslati eszközökkel nem tudtak vagy nem mertek orvosolni, ne hunyjunk szemet, hanem ha azok kiderültek, az arra hivatott legfelső bírói fórumnak legyen módja és alkalma ezeket a törvénysértéseket legalább eszmeileg s esetleg ténylegesen is kijavítani.

Az bizonyos, hogyha a Bp. nem hozza be a jogegységi perorvoslatot, az 1900 óta felmerült közel ezer esetben elkövetett és utólag sem orvosolható bírói botlás és tévedés súlyos folt gyanánt maradt volna a magyar büntető igazságszolgáltatás arcán. Mig így a Curia jogegységi határozatai a megtörtént hibák nyílt feltárásával és helytelenítésével, viszont a helyes törvényértelmezésre és törvényalkalmazásra való rámutatással egyrészt helyreigazították a tévedéseket, másrészt intő példát szolgáltatottak az alsóbíróságoknak, hogy hasonló hibáktól tartózkodjanak.

A 24 évi tapasztalat alapján azonban méltán felvethetjük az utolsó kérdést is, vajjon meg lehetünk-e nyugodva a jogegységi perorvoslat mai szervezetével, szabályaival, nincse kívánni, javítani valónk e perorvoslat még sikeresebbé tétele érdekében. Hiszen közismert dolog, hogy a Bp.-nak éppen a perorvoslati rendszere és szabályai ellen történtek mindjárt megalkotása után — még az életbelépés előtt — éles felszólalások, támadások. S a törvényhozás is 1900 óta már két ízben látta szükségesnek a Bp. perorvoslati szabályainak legkiáltóbb hiányait egy-egy Novellával orvosolni. Az 1911. évi magyar Jogászszyűlés elé is a büntető perjogból a Bp. perorvoslati rendszerének reformja volt mint legégetőbb vitakérdés napirendre tűzve. Érdekes jelenség, hogy a jogászszyűlésen tárgyalt két, lényegben teljesen megegyező véleményes javaslat (Degré M. és Finkey F.) legfontosabb pontját, a fellebbezés eltörlését, a háborus idők gyorsított eljárásában és az összeomlás utáni legujabb alkotmányos időkben szükségessé vált különleges eljárási rendeletekben a gyakorlati élet követelményei ténylegesen meg is valósították.

Két, legutóbbi igazságügyminiszterünk által tervbevelt büntetőperjogi reform is első sorban a perorvoslatok ily irányu módosításában vélte és véli a büntető igazságszolgáltatás egyszerűítésének és gyorsabbá tételének mind népszerűbbé vált eszméjét megvalósíthatni.

Mindezeket csak annak igazolására említem fel, hogy a perorvoslatok gyökeresebb reformja nálunk is régóta kívánalom és előreláthatólag végre is sikerülni fog a Bp. indo-

kolása által is helyesnek jelzett elvi alapra, a két fórum rendszerére áttérünk. Magára a jogegységi perorvoslatra azonban éppen azt kell megállapítanom, hogy a Bp. meghozatala és életbenléte óta lényegesebb reformkivánság erre nézve nem vetődött fel, a különböző támadások és reformkivánságok mindig érintetlenül fentartandónak vélték ezt az új perorvoslatot. Ez annak a bizonyítéka, hogy a jogegységi perorvoslat csakugyan helyesen lett megalapozva a Bp-ban és sem annak megszüntetéséről, sem gyökeresebb reformjáról nem szükséges vitázni. Hogy ennek dacára de lege ferenda egy pár kérdést vetek fel, ez, azt hiszem, nem áll ellentétben azzal az általam is vallott közfelfogással, hogy a jogegységi perorvoslat alapszerkezete ellen semmi radikális kivánság nem lenne indokolt. Javaslataim csupán e perorvoslat részleteire vonatkoznak, azzal a célzattal, miképen lehetne ezt még sikeresebbé, eredeti céljának, rendeltetésének megfelelőbbé tenni.

1. Felmerülhet mindenekelőtt, hogy nem lenne-e kívánatos a törvénysértés fogalmát közelebbről és részletesebben körvonalazni, hogy a gyakorlatban felmerült és elméletileg vitatott kérdéseket könnyebben megoldhassuk. Bármennyire szükséges, hogy a törvény semmi kételyt ne hagyjon fenn valamely fogalom tartalmát és körét illetőleg, azt hiszem, hogy a törvénysértés közelebbi vagy részletesebb körülírása felesleges lenne. Azt azonban helyesnek vélném, ha a törvényhozás eredeti intenciójának megfelelően a törvénysértés szó előtt egy-két jelzővel kifejeznők, hogy csak *a jogegységet nyilvánvalóan veszélyeztető, vagy a törvényt kirívóan sértő*, illetőleg *az anyagi igazsággal ellenkező* ítéletek és intézkedések ellen van helye e perorvoslatnak. Ezek a kifejezések (amik esetleg egy mellékmondatba is foglalhatók) — *a minima non curat praetor* elvnek a világos kijelentésével — a mainál nagyobb biztossággal és szabatossággal tájékoztatnák a koronaügyészséget, hogy e perorvoslattal csak fontos és arra méltó esetekben kell élnie, de tájékoztatnák a perorvoslat igénybevételéért folyamodókat is, hogy ez a rendkívüli perorvoslat nem akárminő csekély, vélt sérelem orvoslására van hivatva, hanem csak a *lényeges* törvénysértések és bírói tévedések esetén vehető igénybe.

2. A másik, elvi szempontból nagyobb fontosságú reformkérdés gyanánt vethető fel, vajjon nem lenne-e kívánatos — a fentebb tárgyalt vitás kérdés megoldásánál — a törvény szövegét úgy módosítani, hogy valamely bűnügynek a Curia által történt felülvizsgálata ne legyen akadálya annak, hogy az illető ügynek az a része vagy oly vonatkozásai, melyeket a Curia nem bírált felül érdemileg, jogegységi perorvoslat tárgyai lehessenek. Azt hiszem, nem jönnénk ellentétbe a Bp. eredeti szándékával, ha ezt a módosítást törvénybeiktatnók, hiszen a 441. §. utolsó bekezdésének tilalma csak azt célozta,

hogy ugyanaz a *jogi kérdés*, amiben a Curia már egyszer nyilatkozott, ne legyen újból odahozható. Ha tehát nyilvánvaló, hogy egy bűnynek bizonyos részét a Curia nem vizsgálta felül, az ügy ezen részére vonatkozólag az alsóbiróságok által elkövetett törvénysértés miatt helyet kell adni a jogegységi perorvoslatnak.

3. További reformkérdés lehet, hogy nem lenne-e kívánatos gondoskodni afelől, hogy a jogegységi perorvoslat az összes jogerőssé vált alsóbirósági ítéletekre nézve rendszeresen vétesék igénybe. Ma úgy áll a dolog, hogy a koronaügyészség különböző helyekről, a volt felektől, a főügyészekről, az igazságügyminisztériumtól nyer értesülést és kap felhívást, illetőleg kérelmet a j. e. perorvoslat igénybevétele iránt. Kétségtelen, hogy így is a legtöbb törvénysértés tudomására jut a koronaügyészségnek, de valószínű mégis, hogy sok felfedezetlenül marad. Mindenesetre üdvös lenne tehát, ha a főügyészségeknél egy-egy erre kirendelt ügyészségi tag kivétel nélkül átnéznék a főügyészség területén hozott összes jogerős határozatokat és a tapasztalt nyilvánvaló törvénysértéseket rendszeresen felterjesztenék a koronaügyészséghez. Ez irányban nem lenne szükség törvényhozási intézkedésre, egy miniszteri rendelettel megoldható a kérdés.

4. Gyakorlatilag legfontosabb reformkívánás, hogy a törvénysértések elintézése tekintetében különbséget kellene tenni a törvénysértések fent említett egyes csoportjai között. Nem szorul bővebb indokolásra, hogy miután a törvénysértési esetek közt lényeges különbségek vannak, azok elintézési módjára nézve is helyénvaló lenne a megfelelő különbségtétel. Amily helyes, hogy a fontos, elvi jelentőségű jogegységi határozat hozatalát a 11-es jogegységi tanácsra bizzuk, époly felesleges az apró elnézéseket, az elemi egyszerűségű hatásköri tullépéseket ily nagy testületre bízni.

Javaslatom tehát az lenne, hogy az elnézésből eredő csekély jelentőségű törvénysértések, valamint a hatásköri tullépések az 1912 : LIV. t.-c. 70. §-ának megfelelő módosításával, nem a 11 tagú jogegységi tanács, hanem az egyik erre kijelölt öttagú curiai tanács elé utaltassanak. Ennek a *kisebb* jogegységi tanácsnak azonban joga lenne, ha úgy találná, hogy elvi állásfoglalásra van szükség, vagy az alsófoku jogerős ítélet az ügyet a jogegységi *nagyobb* tanácshoz. Az elvi fontosságu, valamint a felekre is kiható (a felmentést vagy enyhébb büntetést kimondó) jogegységi határozat tehát jövőre is a mai, 11-es jogegységi tanács elé tartoznának.

Különösen az elvi jelentőségű, azaz fontosabb törvény-magyarázatot tartalmazó jogegységi Határozatra vonatkozólag még az is felvethető, nem lenne-e kívánatos ezeket a jogegységi

Döntvények jellegével felruházni. Miután ugyanaz a testület hozza egyiket is, másikat is, valóban nincs értelme a különbségtételnek. A jogegységi határozat is addig, míg a Curia meg nem változtatja, magát a Curiát leköti bizonyos elvi felfogáshoz s így az alsóbiróságok is kénytelenek ahhoz alkalmazkodni. Gyakorlatilag tehát a J. H. és a J. D. közötti különbség elmosódik ma is.

5. Végül mint legnagyobb horderejű módosítás, felvethető az a kérdés, nem lenne-e kívánatos a jogegységi határozatokat bizonyos esetekben nemcsak in melius, de in peius is a felekre is kiterjedő hatállyal ruházni fel?

Az objectív igazságosság szempontjából alig kell indokolni, hogy a törvénysértéssel felmentett egyénnek a jogegységi perorvoslat elfogadása esetén való marasztalása, a törvénysértéssel tulyenhe büntetésre elítéltnek pedig a törvény igazságos szigorával sujtása ugy a közérdek, mint az osztó igazság követelménye. A reformatio in peius tilalma hányszor botránkoztatja meg a legfelső bíróságot, midőn az elsőfoku ügyész érthetetlen mulasztása vagy ugy vélt humanismusa folytán nem lévén a vádlott terhére perorvoslat, kénytelen menekülni engedni a nagy bűnöst vagy a Btk-vel ellenkező lágy büntetést helybenhagyni. Éppen ilyen erkölcsi háborgást kelt a jogegységi tanács lelkében, midőn megállapítja, hogy a nyilvánvalóan bűnös a törvény megsértésével lett felmentve vagy tulyenhe büntetésre ítélve s a tanács a 442. §. tilalma folytán kénytelen hatályban hagyni a törvénytelen ítéletet, be kell érnie az elvi helytelenítéssel.

Bármennyire helytállók ezek a tételek az objectív igazság szempontjából, a jogegységi határozatoknak in peius hatályosítása iránt ezuttal nem kívánnék indítványt tenni. És pedig célszerűségi, opportunitási okokból nem. A mai, még mindig sulyos átmeneti időkben kétségtelenül csak növelnök a bizonyos körökben mesterségesen szított ellenséges hangulatot a mai jogrend és az igazságszolgáltatás ellen, ha feljogosítanók a Curiát a törvénysértéssel felmentettek elítélésére, vagy a tulyenhe büntetések szigorítására. Talán nyugodtabb időkben reá fognak jönni a törvényhozások, hogy a valódi bűnösök kimélgetése oktalanság, a tulyenhe büntetés pedig éppen visszafelé sül el, rontja a törvény tekintélyét és felbátorítja a bűnösöket az ismétlésre.

Ellenben, ha következetlenségnek látszik is, azt már ma is javasolnám, hogyha a Bp. 442. §-ához a készitendő Bp. novellában hozzányulunk, a szakasz utolsó bekezdését olyképen módosítsuk, hogy a jogegységi tanács, ha azt állapította meg, hogy valaki törvénysértéssel lett elítélve, az ily egyént — ha még életben van — *köteles* legyen *azonnal felmenteni és szabadlábra helyezni*. Ezt követeli ugy a törvényesség elve, mint az

igazság eszméje. Ha pedig az elítelt a törvénytelenül rászabott büntetést már kiállotta vagy már nincs életben, ez esetben a jogegységi tanács intézkedjék a Bp. XXXI. fejezetében irt kártalanítási eljárás megindítása iránt. A tulszigoru alsófoku ítelet enyhítését azonban továbbra is facultativ joga gyanánt hagynám a Curriának. E részben ugyanis oly különböző esetek fordulhatnak elő, hogy a kötelező enyhítés nem látszik minden körülmények közt indokoltnak.

De lege ferenda javaslataim összegezéséül ideiktatom a Bp. 441. és 442. §§-ainak, az általam helyeseknek vélt módosításokkal ellátott szövegét, amit ha ezidőszerint magam sem tartok actualisnak és legelsőrangu perjogi reformkövetelménynek, de mint rövid tanulmányom eredményét — a Bp. majdani revisiojánál talán felhasználható adalékul — a további kritika tárgyául állítottam össze.

Bp. 441. §. A koronaügyész bármely büntető bíróságnak jogerős határozata vagy egyéb intézkedése ellen, mely a törvény *vagy valamely törvényerejű rendelet lényeges rendelkezését* megsértette, a jogegység érdekében közvetlenül a kir. Curriánál perorvoslattal élhet.

Ez a perorvoslat nincs határidőhöz kötve és nem bir fel-függesztő hatállyal.

Olyan bünvádi ügyben, melyben a kir. Curia már érdemi-leg határozott, a jogegység érdekében perorvoslatnak nincs helye, *kivéve, ha az illető ügynek oly részletéről vagy oly jogi kérdésről van szó, amely a Curia előtt ezen ügyben netalán már tartott tanácsülésen vagy tárgyaláson nem képezte felül-vizsgálat tárgyát.*

442. §. A kir. Curia a jogegység érdekében használt perorvoslatot nyilvános ülésben intézi el, melyre a koronaügyész is meghivandó s *akinek jelenléte nélkül az ülés meg nem tartható.*

A jogegységi perorvoslatok közül azokat, amelyek elnézésből eredő kisebb jelentőségű törvénysértések vagy hatásköri túllépés, vagy annak leszállítása miatt adattak be, a kir. Curriának jogegységi kisebb tanácsa intézi el, melynek elnöke a kir. Curia rangidősebb büntető tanácselnöke, négy tagját pedig a kir. Curia másodelnöke jelöli ki. A fontosabb tárgyú s elvi jelentőségű jogegységi perorvoslatok elintézése az 1912: LIV. t.-c. 70. §-a értelmében alakított jogegységi nagyobb tanács elé tartozik.

Ha a jogegységi kisebb tanács a koronaügyész által hozzá intézett jogegységi perorvoslatot a nagyobb tanács elé tartozónak találja, az ügyet átteszi a nagyobb tanácshoz, mely az ügyet elintézni köteles. A nagyobb tanács akkor is köteles elintézni az ügyet, ha megállapítása szerint annak elintézésére a kisebb tanács lett volna hivatott.

Az ülés menete a következő:

Az előadó előadja a perorvoslatra okot adott körülményeket. Ezután a koronaügyész a perorvoslat indokolását szóval fejti ki.

Ezt követi a határozat hozása. A kir. Curia, ha a perorvoslatot alaposnak találja, kimondja, hogy a megtámadott határozat vagy intézkedés a törvényt megsértette, ellenkező esetben a perorvoslatot elutasítja.

A határozat mindig nyilvános ülésben rendszerint azonnal, legkésőbbben nyolc nap alatt hirdetendő ki.

A kir. Curianak a törvény megsértését kimondó határozata a felekre nézve rendszerint nem bír hatállyal, ha azonban a vádlott a törvény megsértésével volt elítélve, *a Curia öt azonnal felmenti, ha pedig a büntetést már kiállotta vagy meghalt, a Bp. XXXI. fejezetében foglalt eljárás megindítása iránt intézkedik. Ha a kir. Curia a törvényt sértő ítéletben megállapított büntetést tulszigorúnak találja, azt a törvénynek megfelelően enyhítheti, hatáskör hiánya esetében pedig az ítéletet megsemmisíti és az ügyet az illetékes hatóságához utasítja.*